

בס"ד

טהרת הכהנים

'עומק הפשט' גיליונות 112-115
סיון תשע"ז

מחיר החוברת 2 שקל
ניתן להשיג חינם בדוא"ל

להערות והארות, תרומות והנצחות,
ניתן לפנות ל:

עומק הפשט

נייד: 052-7687405 | פקס: 1532-6507823 | gmail.com@5047867

גליון נושא:

בס"ד, יום ג' פרשת בהר בחוקתי כ' אייר תשע"ז
מסכת גיטין דף ח:

דיונים אקטואליים בסוגיות הנלמדות, לעורר לב
המעייין, ואין לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

'טיסת כהנים מעל קברים'

האם 'אהל זרוק' שמיה אהל?

מבואר בגמ' (גיטין דף ח:): דחז"ל גזרו טומאה על ארץ העמים על גושה ועל אורא, ובסוריא גזרו על גושה ולא על אורא.

נחלקו תנאים (גיטין ח: עירובין ל: נזיר נה. חגיגה כה.) האם 'אהל זרוק' (שהוא אהל המיטלטל ממקום למקום, כגון שידה תיבה ומגדל) נחשב כאהל החוצץ בפני הטומאה, או לא. לדעת רבי 'אהל זרוק' אין שמו אהל והנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל טמא, כי אינו חוצץ בפני הטומאה. אך לדעת רבי יוסי ב"ר יהודה, טהור כי 'אהל זרוק' שמו אהל וחוצץ.

להלכה, פסקו הרמב"ם ורוב הראשונים ש'אהל זרוק' לאו שמיה אהל, שהלכה כרבי מחבירו. מאידך דעת הרשב"א (עבודת הקודש שער ה' פרק טו, וכן הביא המגיד משנה משמו) והרי"א ז"ל שלהלכה 'אהל זרוק' שמיה אהל.

1. דין המטוסים

מאז הפכה התעבורה האווירית במטוסים לנחלת הכלל, דנו הפוסקים בכהנים המוזהרים שלא להיטמא למת באהל - בשלוש לא תעשה (לנפש לא יטמא בעמיו: לא יטמא בעל בעמיו: ולא יחללו שם אלקיהם - ויקרא כא) ושתי מצות עשה (קדשים יהיו לאלקיהם: וקדשתו פי את לחם אלקיך הוא מקריב - ויקרא כא), האם מותר לכהנים לטוס במטוסים החולפים מעל בית קברות. כאשר משיח יבוא (אם יצטרכו עדיין לטיסות, ויישארו עדיין קברי ישראל אותם שלא יקומו בתחיית המתים) יהיה נוגע נדון זה גם לישראל הרוצים לאכול חולין בטהרה, או להיכנס לבית המקדש.

השאלה היא האם המטוס אינו אהל כלל, נמצא שהכהן טס מעל הקבר עצמו, ואולי המטוס מביא ואינו חוצץ ואז גם כאשר הכהן אינו מעל הקבר אם המטוס מעל הקבר הוא נטמא. ואולי המטוס נחשב אהל לחצוץ ואז אין שום בעיה לטוס מעל בית הקברות.

בעשור האחרון, עלה נושא זה לדיון להלכה ולמעשה, בעקבות הידיעה כי נתיב היציאה בטיסה מישראל לכיוון מערב, עובר מעל בית הקברות בחולון. והפוסקים נדרשו להכריע האם מותר לכהנים לטוס במטוסים החולפים מעל בית הקברות.

צריך להזכיר, שבנוסף לנושא של טומאת מתים, יש בעיה עקרונית לכהנים לצאת לחו"ל מצד טומאת ארץ העמים, ויש היתר לצורך מצוה וכדומה, ואכן הכהנים המדקדקים במצוות אין יוצאים כלל לחו"ל.

בקובץ 'ישורון' (כרך י - ניסן תשס"ב), מופיע תשובה מאת הגרי"ש אלישיב זצ"ל. בנוסף, הודפס שם מעין רקע ומבוא הלכתי לתשובה, שנכתב על ידי הרב דוד הכהן מונק שליט"א, והרב יוחנן אלכסנדר לומברד שליט"א (מחברי ספר 'טהרת הכהנים'). יש גם מאמר מאת הרב נפתלי ברוך שפיצר שליט"א, (בעמח"ס 'ברכת האהל' עמ"ס אהלות ועוד ספרים). בקובץ 'קול התורה' (ע"י אגו"י אנגליה, גליון נב - ניסן תשס"ב).

הג"ר גרשון מלצר שליט"א (בשיעורו יג אייר תשע"ז) הוסיף שיש בנדון זה גם נפק"מ לקולא, שהרי כתב הרמ"א בשם המהרי"ל שמאוד מקפידים לא להיכנס לבית אחרי הלוויה, או אחרי שהיה

בבית הקברות, בלי נטילת ידים מפני רוח רעה השורה על האדם. ויש לתמוה על מנהג העולם שנכנסים לתוך הרכב קודם נטילת ידים, ובהכרח סומכים על כך שהרכב הוא 'אהל זרוק' ולא שמייה אהל. ועוד טעם להקל, שכבר ייסדו הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, והגרש"ז אורבאך זצ"ל, שרוחות רעות באות רק באופן המדויק שהוזכר בחז"ל, וגם בזה נכון לומר שרכב אינו כמו בית שהוזכר בחז"ל.

במהלך השיעור העירו על דבריו (צ.פ.) הרי לדעת כמה פוסקים 'אהל זרוק' שעומד במקום אחד חשיב אהל, ולשיטות אלו איך מותר להיכנס לרכב, הרי בשעה שנכנסים הרכב עומד? וכעין שמצינו באג"מ (יו"ד חלק ב' סימן קסד) דכאשר המטוס עומד אין לו דין 'אהל זרוק'.

ותירץ הגר"ר גרשון, ייעוד הרכב הוא לנסוע על הכביש, ומעיקר הדין גם כאשר עומד אינו חשוב כקבוע ועומד שיהא בו דין אהל. והביא ראיה לדבריו מסתימת לשון הט"ז (יו"ד סימן רפב ס"ק ד') שנקט כדעת התוס' (בעירובין) שאם זה אהל שעומד להיזרק, גם כשעומד במקומו לאו שמייה אהל. ולא כדעת רש"י (גיטין דף ח:): דרק כשזרוק לאו שמייה אהל אבל כשעומד במקומו שמייה אהל.

2. דין המטוס...

בראש ובראשונה, דנו הפוסקים, האם המטוס נחשב ל'אהל זרוק' ויש בזה חציצה בפני הטומאה. והנה במסכת אהלות מפורש במשנה "העוף הפורח, וטלית המנפנת, וספינה שהיא שטה על פני המים - לא מביאין ולא חוצצין". מכח משנה זו חידשו התוספות (עירובין דף ל: ד"ה מר, נזיר דף נה. ד"ה שמייה אהל) שאם ה'אהל זרוק' באויר ממש, כגון עוף הפורח וטלית המנפנת באויר, לדברי הכל אינו אהל, ולא נחלקו אלא כשהשידה תיבה ומגדל מיטלטלים באויר על ידי אדם או בהמה שמוליכים אותם, והיינו שרגלי הנושאים את האהל נוגעות בארץ.

בביאור הסברא, מדוע בעוף הפורח אין דין אהל, כתב רבנו תם בספר הישר "דסתם אהל אינו משמע אלא דבר שנח. אבל עוף פורח וטלית מנפנת על ידי רוח וספינה שהיא שטה, כיון שהן מנענעים תדיר ואין נחים על הטומאה, אין שם אהל כלל עליהן להביא טומאה". וחידש בשו"ת שבות יעקב כי מהתורה 'אהל זרוק' שמו אהל לדברי הכל, ולא אמר רבי שאין שמו אהל אלא מדרבנן. מאידך בספר פתח האהל (כלל נ' סעיף י'), ובספר ברכת רצה (סימן יב), הוכיחו מדברי התוס' בכמה מקומות ש'אהל זרוק' מדאורייתא לאו שמייה אהל.

לעניין רכבת - דן הגאון מקוז'גלוב, רבי צבי אריה פרומר [שימש כראש ישיבת חכמי לובלין לאחר פטירת מהר"ם שפירא] בשו"ת ארץ צבי ומביא את דברי רבינו תם בספר הישר, וחידש כי לדעת הרמב"ם בדבר שביד אדם לעכבו באמצע ולהורידו לארץ, 'אהל זרוק' שמו אהל וחוצץ בפני הטומאה. לפי דבריו לגבי מטוס כאשר יכול "לעכב את המטוס" ממעופו, המטוס חוצץ בפני הטומאה.

גם הרב אפשטיין, כתב לצרף את שיטות הפוסקים ש'אהל זרוק' שמו אהל, וכן את דעת השבות יעקב, שמדאורייתא 'אהל זרוק' שמייה אהל, וכן את דעות הפוסקים שכל הדברים שנשנו במסכת אהלות כאינם חוצצים בפני הטומאה, היינו דווקא למי שמאהיל על המת, ולא כאשר מאהיל על אהל המת. ולפיכך "הטס מעל קבר, כיון שאינו מאהיל על המת עצמו [הקבור באדמה] אלא רק עובר מעל האהל, אינו נחשב כ'אהל זרוק', והמטוס חוצץ מהטומאה".

אולם הרב הברשטט והרב גולדמינץ, דחו במאמרם את דברי הרב אפשטיין וכתבו: "רוב מנין ובנין של הראשונים פוסקים ש'אהל זרוק' לאו שמייה אהל. וגם אם הא דלאו שמייה אהל הוא מדרבנן, ומדאורייתא שמייה אהל [כדברי השבות יעקב] - מכל מקום, אין להקל באיסור דרבנן. אך בלאו הכי אין כלל מקום לדיון ב'אהל זרוק' בנידון דידן, וזאת משני טעמים: ראשית, 'אהל זרוק' הוא רק כאשר רגלי הנושאים אותו נוגעים בארץ. כך כתבו התוספות בכמה מקומות, כדי להבדיל בין 'אהל זרוק' לבין טלית המנפנת. טלית המנפנת ברוח היא במצב שאין לה שום שייכות עם הארץ.

שנית ויתר על כן, אהל מעצם הגדרתו הוא דבר שמקומו קבוע, ובזה נחלקו התנאים אם 'אהל זרוק' נחשב כקבוע, אבל ודאי שאהל שאינו נח אינו יכול להיחשב כקבוע. כך עולה מדברי רבנו תם בספר הישר. חילוק דומה כתב הגר"ח סולובייצ'ק בחידושו על הרמב"ם. כשדנו הפוסקים בהקשר

יוסף שלו אלישיב
ירושלים

בס"ד ג' תמוז תש"ס
ובעצם הדבר כבר הורה זקן בחזו"א חאה"ע סי' קמד,
וד"ל "ובאוריון יש בו משום אהל זרוק דלא שמי" אהל - ואסור לכהן ליסע
בו בשעה שעובר על ביה"ק, אלא דלדעת הר"ש פ"ד דטהרות בפורח אין בו משום מאהיל,
אבל הדבר צ"ע וכמ"ש טהרות סי' ד". והנני בזה יודודש"ת
יוסף שלו אלישיב

BETH DIN ZEDEK
OF THE ORTHODOX
COMMUNITY JEWISH
JERUSALEM ISRAEL
16 STRAUSS ST.
P.O. B. 5006 FAX 6221517 TL 6216345

בית דין צדק
לכל מקלות ואשכנזים
ע"י זקנת תש"ס
מקלט ירושלים תש"ס
רח' שטראוס 16
ת"י 5006 דפוא 6221517 פקס 6216345

א' מרחשון תשס"ב

אוהרת חסורה לכהנים

היה שנחברד גורון של המוסדות הרוחניים היהודיים משה חנקין, לוח, שנים יעוטרים מעל בית
הקברות חילון, כי הוא הירד והסתכל תפגע עם טהריות לשם ולמנוח אך ורק דרך
שב. אכן אפשר למנוע טהרה דרך שפירוק.

אשר על כן באנו בה באוהרת חסורה לכהנים שלא לשום ולמנוח דרך שם, ע"י שדו"ר יוחנן
כאופן המועיל והמותר ע"י ר"ה, ומפי ותשבע עוסקים בזה לתקן הדבר.

ולחשובים יזמנו וחברו עליהם טהרה שוב.

ע"י באוהרת חסורה חסרה, ובדי"צ הפנימי והשלישי

נאם: יוסי סלר (ראש הוועד) (אם יש צורך להוסיף)
נאם: (אם יש צורך להוסיף)
נאם: (אם יש צורך להוסיף)
בה"ש בע"מ דע"מ תש"ס
הנני מצטרף לאוהרת הגאוה"צ הביד"ץ שליט"א לכהנים
עם קדושיה. ומופנית הקריאה לכל אלו שביכלתם לפעול
לתקון הדבר. ולמוהיר ולנוהר שלומים תן כמי נחר.

וכן הורה הגר"ש הלוי וואזנר שליט"א (והדגיש לפרסם שכל מה
שיש להקל בשעת הדחק היה רק כאשר המציאות היתה מסופקת).
וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

וכתב הר"ש; הוא הדין בטהרה נזרקת אינה מקבלת טומאה, וממילא מותר לטוס מעל בית הקברות
אפילו בטומאה ודאית ולא רק בספק טומאה. וכן את דברי הפוסקים שבזמן הזה לא בקיאים
ביחוסים כהונה. וכן את שיטת הראב"ד (פ"ה מנזירות הט"ו) שכהנים בזמן הזה אינם מוזהרים על
הטומאה, שכולנו טמאי מתים - השיב הגר"ש שאין לצרף שיטות אלו מאחר שהחזו"א כבר הכריע
לאיסור.

והוסיף הגרב"צ קוק שליט"א בספרו טהרת כהנים (פרק י') ששמע מהגר"ש אלישיב כמה טעמים
לאסור:

[א] דברי הר"ש והרא"ש מחודשים, שהרי בסברא קשה למה לא יטמא כשפורח באוויר. ועל כן אין
ללמוד מהם אלא במה שדיברו עליו, דהיינו שהאדם עצמו פורח באוויר, משא"כ במטוס שהכהן
יושב בתוכו ואינו פורח.

לטומאת אהל ב'אהל זרוק', היה
זה רק לגבי עגלות, רכבות
ומכוניות, הנוסעות על גבי
גלגלים. יש להן אחיזה בקרקע,
ויכולות הן להיחשב כקבועות.
משא"כ מטוס הפורח באויר".
ועיין שם עוד שהוכיחו שישנם
ד' דרגות ב'אהל זרוק', והמטוס
הוא הדרגה הגרועה ביותר כלפי
דיני אהל, ולפי כל השיטות לאו
שמייה אהל לחוץ בפני
הטומאה.

3. ודאי טומאה

סברת האוסרים: כלפי ודאי
טומאה ידוע הכרעת החזו"א
(אבן העזר סימן קמד, יו"ד
סימן ריא סוף ס"ק ט') שאוירון
יש בו משום 'אהל זרוק' לאו
שמייה אהל, ואסור לכהן לנסוע
בו כאשר עובר מעל בית
הקברות. עוד כתב החזו"א
(הוספות אהליות) גם אילו 'אהל
זרוק' שמייה אהל, הרי האוירון
הוא כלי המקבל טומאה, ודבר
המקבל טומאה אינו חוצץ בפני
הטומאה אפילו הוא אהל.

כאשר נשאל הגר"ש אלישיב
על ידי הגר"ש פ' כהן (קובץ
תשובות חלק ב', סימן ס') האם
ניתן לצרף כסניפים לקולא את
שיטת הר"ש (טהרות פרק ד'
משנה ז') על המשנה שעוף
הפורח אינו מביא טומאה.

[ב] לא פוסקים כדבריהם, שהרי מפורש **במשנה** (נזיר נ"ה, א') "תיבה מלאה כלים וזרקה על פני המת באהל טמאה" שכיון שבשעת זריקתן האהילו על אוויר המת נטמאים בטומאת אהל.

[ג] לפי דברי האהל משה אפילו לדעת הר"ש והרא"ש, אסור לכהן משום "לא יבוא".

[ההיתר על פי דברי הר"ש עיין בספר **טעם ודעת** שהביא סתירה לזה מדברי הר"ש במקום אחר. ההסבר בשיטת החולקים על הראב"ד שכהן טמא אסור לו להטמא ביארו האחרונים, שטומאה בחיבורין הוא יותר טומאה, מאשר הטומאה שישנה עליו מלשעבר, ואסור לכהן להיטמא בחיבורים משום תוספת טומאה. בנוסח אחר; עצם ההמצאות באהל המת והנגיעה בו, אף על פי שאינה מוסיפה טומאה - היא היפך קדושה. באשר לסברא שאין בקיאים ביחוסים כהונה הרי כלפי כל דיני התורה דנים אותנו ככהן ולא מסתבר שנתיר מכח זה להטמאה למת].

וכן הכריעו לאיסור הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל, והגר"ח פיינברג זצ"ל והגר"ח קרייזוירט זצ"ל והגר"ר ניסים קרליץ שליט"א והגר"ר זלמן נחמיה גולדברג שליט"א והגר"ר דוד (בהגר"מ) פיינשטיין שליט"א והגר"ר חיים קרייזוירט זצ"ל (כפי שהובא במאמר של הרב מונק).

וכן יצא פסק הלכה ברור מבד"ץ העדה החרדית (מצו"ב) שהכריעו לאיסור, שאם המטוס בודאי עובר מעל בית קברות אסור לכהן לעלות לטיסה זו. בקובץ ישורון פורסם מאמר מקיף לאסור מאת הרב דוד הכהן מונק והרב לומברד שמטוס דינו כ"עוף הפורח" שאינו חוצץ מטומאה. וסיפר הג"ר יהודה אריה דינר שליט"א (בשיעור מיוחד שמסר על נושא זה), מעשה שהיה ברב חשוב שליט"א שהוא כהן שכבר היה על המטוס, כאשר שמע שהטיסה עומדת להמריא מעל בית הקברות ירד מהמטוס ללא אומר ודברים, למרות שבכך הפסיד את כל דמי כרטיס הטיסה, והיה צריך להמתין מחמת כן כמה שעות.

סברת המתירים: יש לציין שעדיין יש פתח להתיר, שהרי החזו"א (אבן העזר סימן קמד, טהרות סימן ד') עצמו כתב שלפי דעת הר"ש עולה שמותר לנסוע במטוס מעל בית הקברות וסיים בצ"ע. ועיין במה שכתבו בשו"ת ארץ צבי וחלקת יעקב, וכן כתוב בפירושו בתשובת הריב"ד (סימן ע'), וכן מורה למעשה הג"ר נתן גשטטנר בשו"ת להורות נתן (חלק יג סימן צא), (וכן היה סובר הג"ר אלטר אליהו רובנשטיין זצ"ל), וכן דעת הג"ר יצחק יוסף שליט"א (חזון עובדיה ח"ב עמוד נ) שיש לצרף את שיטות הפוסקים שיוצא מדבריהם להקל, וגם בטיסה ודאית מעל בית הקברות יש עדיין כמה ספקות ויש מקום להקל מדין "ספק טומאה ברשות הרבים, טהור". [וכן מדין "אינו מתכוון", כיון שאין זה "פסיק רישא", מחמת שיש ספק בדבר]. סיכום שיטות אלו הביא הרב אפשטיין (קובץ תחומין כרך כב - תשס"ב עמוד 495), ברם באותו קובץ פורסם מאמר מאת הרב הלברשטט והרב גולדמינץ שהפריכו את כל צדדי ההיתר, וכתבו שהפוסקים שהקלו דנו רק במצב של ספק, אבל בטיסות היוצאות מישראל כאשר ידוע בוודאות שהכהן טס מעל קברים בזה ודאי אסור, ואין שום היתר.

הגר"ר יצחק יוסף מנמק את ההיתר, משום שהשטיח פלסטיק ברצפת המטוס עשוי מחומר שאינו מקבל טומאה, וחוצץ בפני הטומאה. והעירו על זה, הרי המעמיד של הרצפה הוא מוטות ברזל המקבלים טומאה, וכאשר הדבר המעמיד מקבל טומאה, גם השכבה החיצונית אינה חוצצת.

ועיין עוד בדברי הג"ר אלטר אליהו רובנשטיין זצ"ל (שו"ת מגדנות אליהו חלק ה' יו"ד הנמצא בשלבי עריכה) במכתב אל הג"ר מאיר ברנדסדופר זצ"ל שמסברא נראה לו להתיר אפילו כאשר בוודאי טס מעל בית הקברות, על פי דברי התפארת ישראל (אהלות פרק ח' אות י') שישב את סתירת הרמב"ם ש'אהל זרוק' אינו אהל להפריד רשות כלפי ארץ העמים, אך חשיב אהל לחוץ בין טומאה לטהרה. בצירוף שיטת הראב"ד (נזירות פרק ה' הלכה טו) שאם הכהן טמא שוב אינו מוזהר על הטומאה, ובשו"ת רעק"א (תנינא סי' ח"י) דייק מלשון הראב"ד שאפילו איסור דרבנן אין כאן. ובצירוף מה שהעלה הגרע"א (שו"ת תנינא סימן יח) בדעת הראב"ד שאין איסור טומאת כהנים בזמן הזה שאינם עובדים בבית המקדש ולא קרינן ביה (ויקרא פרק כא פסוק ח') וְקִדְּשְׁתוּ כִּי אֵת לָחֶם אֱלֹקֵיךָ הוּא מִקְרִיב. ובצירוף הפנ"י (סוכה דף כא.) והשבות יעקב (חלק א סימן פה) ד'אהל

זרוק' אינו אהל רק מדרבנן, נמצא שהוי רק ספק דרבנן. וסיים שבטלה דעתו לבד"ץ העד"ח שאסרו (א.פ.).

גם בקונטרס פי כהן (תשס"ב) האריך להתיר את הנסיעה לכהנים מעל בית הקברות, על פי שיטת הר"ש והרא"ש. ועיין עוד בדברי הג"ר מנשה קליין זצ"ל (משנה הלכות טו קא) שכתב לדון להתיר, שהמטוס עצמו נחשב כאהל חוצץ בפני הטומאה.

גדול המתירים הוא הג"ר נתן געשטטנר זצ"ל שכתב תשובה ארוכה להתיר (שו"ת להורות נתן חלק יג סימן צב) ומסיים את התשובה (אות כט) בזה הלשון; ולדינא ודאי נראה דבמקום מצוה והפסד ושעת הדחק יש לסמוך על סברת המנחת חנוך וצל"ח ומהרי"א הלוי ומנחת פתים, דבספק טומאה ברה"ר מותר לכהן ליכנס לשם, וא"כ בנדון דידן אף אם נימא דיש מן הקברים אשר ודאי שאין בהן חלל טפח וטומאה בוקעת ועולה, מכל מקום אינו ודאי שספינת האויר מעופפת עליהן, ואינו יכול לומר "נטמאתי בודאי" וכלשון הרמב"ם (המובא בדבריו שם אות כ"ג), ועכ"פ לא יצא מכלל ספק, והוי ספק טומאה ברשות הרבים דמותר לכהן ליכנס לשם, וזאת נוסף על ההיתרים שכתבנו לעיל. וכבר מלתי אמורה דודאי שיש חיוב להשתדל בכל עוז אצל הממונים שלא יסעו מעל לבית הקברות, אבל היכי שהוא שעת הדחק והוא הפסד וצורך מצוה יש מקום להקל.

4. פולמוס 'פעלים לתורה'

אין היתר: ראה קובץ תורני פעלים לתורה (גיליון כד לונדון כסלו תשע"ז עמודים עא - צו) שפורסם מאמר ארוך (25 עמודים) לאסור בכל תוקף את הטיסות שעוברות מעל בית הקברות מאת הרב פלטיאל הכהן שווארטץ שליט"א (ראש הכולל 'תפארת שלום' חבר 'וועד הרבנים משמרת הכהנים'), ומסביר שם באריכות שאם המטוס עובד בוודאות מעל בית הקברות ברור שאסור לכהן לעלות לטיסה זו. ומפריך את טענות המתירים אחת לאחת, ורק אם זה ספק האם עובר מעל קברים אז היו רבנים שהתירו.

במהלך דבריו, הכותב מתקיף את פסיקת הרב הראשי הספרדי בארץ ישראל שפרסם בחורף תשע"ז בדרשה ברבים שמותר בשופי לכהנים לנסוע מעל בית הקברות אפילו בוודאי ולא רק בספק (ר.ב.ק.), ותמה עליו שהרי המתירים עליו נסמך דיברו רק בספק טומאה ולא בוודאי טומאה. היחיד שהתיר אפילו בוודאי הוא בתשובת הריב"ד (סימן ע'), אך דבריו תמוהים, וכדי להתיר צריך להניח ג' יסודות כנגד ההלכה הפסוקה: 1. שהמטוס לא מקבל טומאה. 2. שיש במטוס דין צמיד פתיל המציל מן הטומאה. 3. טומאה רצוצה אינה בוקעת לתוך צמיד פתיל שפתחו מבחוץ – וכל זה נגד סתימת ההלכה. ועוד ב' צדדים רחוקים; לסמוך על שיטת הר"ש והרא"ש דטלית המנפנת אינו מביא טומאה על עצמו. 2. אהל המנפנת אין הטומאה מתפשטת לתוך האהל.

יש היתר: כעבור 4 חודשים פורסמו 2 תגובות נוקבות, באותו קובץ תורני פעלים לתורה (גיליון כה ניסן תשע"ז עמודים קס-קפה), הראשון מאת הרב שלמה זלמן דוידוביץ שליט"א (כולל 'תפארת שלום' דטשאבה), והשני מאת הרב יואל גרינפלד שליט"א (כולל 'דברי שיר' ראבינאו), בו תמהים על הכותב הראשון איך העיז להגדיר את כל הרבנים המתירים שהם בגדר יחידים המכריעים נגד ההלכה הפסוקה, ולבטל את דעת מפני דעת שאר פוסקי הדור, הרי יש צד בחזו"א שהניח בצ"ע שלפי הר"ש מותר לטוס מעל בית הקברות, וכך עולה לכאורה בשו"ת ארץ צבי, וכן כתוב בפירוש בתשובת הריב"ד (סימן ע'), וכן מורה למעשה הג"ר נתן גשטטנר בשו"ת להורות נתן (חלק יג סימן צא), (וכן היה סובר הג"ר אלטר אליהו רובנשטיין זצ"ל), וכן דעת הג"ר יצחק יוסף שליט"א (חזון עובדיה ח"ב עמוד נ) שמותר לכהן לעלות למטוס העובר בודאי מעל בית הקברות מכמה טעמים. הן אמנם, למעשה צריך לנהוג כהוראת גדולי הדור שאסרו לכהנים לעלות למטוס שבוודאי עובר מעל בית הקברות של ישראל, אך חלילה לנו לבטל את 'דעת המתירים' ולומר שדבריהם דחויים והם כנגד ההלכה הפסוקה.

דעת יחיד: באותו קובץ (עמוד תעד) פורסם הבהרה על התגובות הנ"ל, מאת הכותב הראשון הרב פלטיאל הכהן שווארטץ שליט"א, בו הוא מתנצל שלא התקיף חלילה את דעת הג"ר נתן געשטטנר

זצ"ל, אך בכל זאת הוא עדיין סבור שלהלכה דבריו לא נתקבלו, כי הוא יחיד בדעתו נגד כל גדולי הדור.

מחלוקת במציאות: אחד הוויכוחים המרתקים בין הכותבים (שם), הוא שאילה במציאות של בית הקברות בחולון האם יש פותח טפח בכל הקברים או לא. הרב הברשטט מציין למכתב שקיבל מהרב יעקב רוז'ה - רב חברה קדישא תל אביב יפו, וארגון זק"א, בו הוא מספר שהוא בעצמו נוכח בפתיחת קברים בבית הקברות בחולון וראה שאין שם פותח טפח בגלל שהאדמה חולית, וגם אם הקפידו על טפח בשעת הקבורה במשך הזמן הכל מתפורר. כמו כן מציין הרב הברשטט מה ששמע מיוצאי תימן שאין נוהגים כלל להשאיר חלל טפח, ושפיר בבית הקברות בחולון שהוא בית קברות עתיק מאוד אולי נהגו כמנהג אותם תימנים ולא השאירו טפח.

מאיך טוענים המתירים, כמו שהיום מקפידים לעשות חלל טפח, כך בעבר בכל הדורות הקפידו להשאיר חלל טפח בכל קבר. וגם אם לא הקפידו בשעת הקבורה שיהיה טפח, במשך הזמן הגופה נאכלת, ובוודאי נשאר טפח בין המצבה לעצמות. ויש כאן מקום להקל על פי שיטת הראשונים שכאשר יש חלל טפח אין הטומאה בוקעת ועולה.

והגדיר גאון אחד שליט"א את שיטת המתירים, שתמיד יש ספק ספיקא להתיר, אך כאן יש ספק ספיקא לאסור, שבכל הדברים ההכרעה הרווחת לאיסור, וגם אם נכריע בדבר אחד להתיר שלא כפסיקת ההלכה המקובלת עדיין נסתבך עם איסור נוסף, וכאשר נתיר שם בדוחק עדיין יש לנו ספק במציאות, נמצא שרוב צדדים לאיסור ולא להתיר.

5. ספק טומאה

כלפי מצב מסופק האם עוברים כהנים מעל שטח בית הקברות. שמעתי מהגר"נ קופשיץ שליט"א שעדיין נשאר בזה הכלל ש'ספק איסורא לחומרא', ולא שייך לסמוך על הספק כאשר יכול לברר, ועוד דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ועוד יש לומר שספק התלוי בידי הטייס לא חשיב ספק בעצם שנאמר עליו ספק לקולא, ומוטל על הכהן לברר היכן יסע המטוס. ורק כשבטוח שלא יסע מעל בית הקברות מותר (י.י.ד.).

וכן הורה הג"ר ניסים קרליץ שליט"א, (בנוכחות הרב דינר, והרב גולדמינץ) שלמרות שישנם טיסות שבוודאי אינם עוברים, כל זמן שיתכן שהטיסה הנוכחית של הכהן תעבור מעל בית הקברות, עדיין חשיב ספק איסור, ומוטל על הכהן לברר. ולכן קודם רכישת הכרטיס צריך לשאול יודעי דבר מה מסלול ההמראה, והאם המטוס עובר מעל בית קברות.

מאיך יש מקילים שמותר לכהן לעלות לטיסה מסופקת ואין חיוב לברר. וכמבואר בשו"ת בצל החכמה להג"ר בצלאל שטרן (חלק ב' סימן פב) שכבר האריכו האחרונים ודעת רובם להתיר, וגם אני כתבתי במקומות מפוזרים בקונטרסי להחזיק מנהגא שמותר. כי אין כאן רק חשש שמא יטוס האוירון מעל לקברים המטמאים באהל, ורובא דעלמא בודאי לאו מקום קברים הוא, אלא שעכ"ז יש מקום לדון להחמיר משום דמקום הקברים הו"ל קבוע וכמחצה על מחצה דמי. אך מבואר בפרישה (או"ח סי' חצ"ר אות ט') דלא אמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה אלא בדבר שפירש מן הקביעות כמו גבי ט' חניות, אבל היכא שהקביעות קיימת ואינה פורשת כלל, לא. ולכן בהולך במוצ"ש חוץ לכרך שרובן עכו"ם וראה אור, אין מברכין עליו אף דאיכא ישראלים קבועים שם ובמחצה על מחצה מברכין. וגם בזה כיון שמקום הקברים נשאר קבוע במקומו לא שייך דין קבוע, ותלינן טיסת האוירון מעל לרובא דעלמא שאינו מקום קברים.

וכן שמעתי בשם הג"ר שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א, והג"ר אשר יעקב וועסטהיים שליט"א רב מאנשטטר שיש להתיר אם כבר קנו כרטיס וכרוך בזה הפסד מרובה, כי יש בדבר כמה ספקות, שמא בכלל לא יטוס המטוס מעל בית הקברות, ושמא הם קברי נכרים שאינם מטמאים באויר, וקיימא לן ספק טומאה ברשות הרבים טהור. וביותר שהרי ידוע דברי החתם סופר (ריש כתובות) שבספק איסור דרבנן אין חיוב לברר, והרי לכמה אחרונים הדין ש'אהל זרוק' לאו שמיה אהל הוא רק דין דרבנן.

הערות מבני החבורה

משה מונטיפיורי בהר הבית

בנוסף לנדון האם מותר לכהנים לטוס מעל בית קברות, יש גם לדון האם מותר לכל ישראל לטוס מעל הר הבית. והספק הוא בתרתי (נ.א.) 1. האם 'אהל זרוק' שמייה אהל. 2. גם אם 'אהל זרוק' שמייה אהל, אולי האיסור להיכנס להר הבית חל גם בתוך אהל. ואינו דומה לטומאה שכל הדין הוא שלא יאהיל על גבי המת. וכפי שמוכח בדברי הראשונים (שבועות דף יז.) שגם אויר המקדש נתקדש בקדושת המקדש, וממילא אסור להיכנס להר הבית על ידי "שידה תיבה או מגדל", או על ידי טיסה במטוס וכדומה, שכל אלה חולפים בתוך אויר הר הבית, שכולו בחשש מקום המקדש, ומקום המקדש קדוש בקדושתו עד השמים, והרי הכניסה במקום קודש הקדשים אסורה לכל איש ישראל. ובמקום העזרה אסורה לטמא מת וזב.

מסופר שהשר משה מונטיפיורי (פטרוני ירושלים ומוסדותיה בימים ההם) ורבו ד"ר לוי, נכנסו בשנת תרכ"ז למקום המקדש בהר הבית, על ידי שידה תיבה ומגדל (כמין ארגז עץ שהם ישבו בתוכו) שנשאום גוים, כי רצה לקנות את הר הבית מידי הערביים, וסבר בטעות שאין איסור כניסה לחלל אויר המקדש, אלא כל האיסור הוא בכניסה בהליכה על אדמת המקדש. בצירוף שיטת הראב"ד שאין קדושה להר הבית בחורבנה. וגם אם האיסור בעצם אויר הר הבית הרי מדוקדק (ח.ה.) בלשון רש"י (גיטין דף ח: ד"ה רבי מטמא, ד"ה גושה) שלמ"ד אהל זרוק שמייה אהל הוא יכול לחצוץ בינו לאויר ארץ העמים. כלומר שטומאת ארץ העמים נאמר על עצם האויר, ובזה המחלוקת האם מועיל אהל זרוק לחצוץ בינו לטומאה. ובטעות סבר השר שאהל זרוק יצילנו מהאיסור כניסה לאויר הר הבית.

אולם גדולי ירושלים דאז הכריעו שלא עשה כהלכה, הג"ר שמואל סלנט זצ"ל (וילקט יוסף מחברת יג סימן קלד) הוכיחו על פניו על כניסתו למקום המקדש. ואף הוחרם על ידי רבי יוסף משה לוברבום זצ"ל (בנו של הגאון מליסא בעל ה'חוות דעת').

השר בעצמו התנצל אחר כך שלא ידע שיש איסור בדבר, והטעוהו בזה על פי סברות דחיות בדברי הפוסקים. רבני ירושלים קבלו את התנצלותו, שאכן חשב לקנות את הר הבית מידי הערביים, ולשם כך נכנס לשם (אנציקלופדיה לענייני המשכן והמקדש חלק ז' עמוד 67).

אילו היתה נכונה מחשבתו של השר מונטיפיורי, שאין איסור בכניסה לבית המקדש על ידי "שידה תיבה או מגדל", אם כן הוא הדין לגבי טיסה בהליקופטר מעל מקום המקדש, שיש להתיר. מאחר ואין זו הליכה על קרקע המקדש, אלא סיור באויר המקדש בלבד. אכן באמת דבריו לא נתקבלו ואסור לישראל לטוס מעל הר הבית. ועוד יתכן שגם לפי הדעות שמועיל שידה תיבה ומגדל לחוץ בפני הטומאה, מטוס גרע טפי, וכפי שביאר באריכות בקונטרס 'כנפי יונה'.

בית העלמין בחולון

6. בירור המציאות

מהפכה: הפולמוס בארץ ישראל התעורר באלול תשס"א כאשר הגיע להג"ר דוד מורגנשטרן שליט"א טייס שחזר בתשובה ושאל מדוע אין בעיה לטוס מעל בית קברות? אז הוברר שהחל משנת תשמ"ד כל הטיסות מהארץ לעבר צפון אמריקה ואירופה, עברו מעל בית הקברות בחולון (רוחב בית העלמין כ-900 מטר)!

הני תרי צנתרי דדהבי מתלמידי ישיבת מיר ירושלים; הרב מתתיהו הכהן הלברשטט הי"ו, והרב אברהם יעקב גולדמינץ הי"ו, נכנסו לעובי הקורה והצליחו לפעול מול הרשויות להיז את תוואי

הטיסה במאות מטרים דרומה (מחמת כן הוצרכו להזיז לכיוון דרום את שטח המטווח של צה"ל המצוי בסמיכות), השינוי מתבטא בכך שיצאה הוראה ממנהל התעופה האזרחי שנקודת הציון של נתיב הטיסה (SIX) יפעל באופן מדויק (Fly over), ולא בערך (Fly By). כעת, ברוב המקרים המטוסים לא עוברים מעל בית העלמין בחולון.

במהלך הפעילות הקימו את ארגון "כנפי יונה" העוסק בנושא טיסת הכהנים מעל בתי קברות. וגם

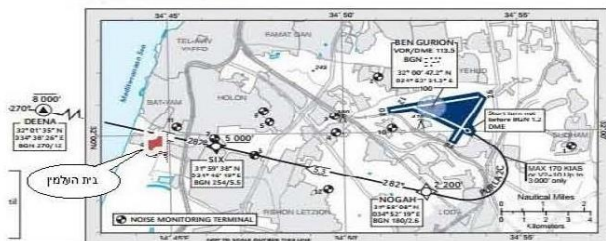

כתבו חוברת 'כנפי יונה' (34 עמודים) לבירור כל הנושאים הרלוונטיים בתחום מרתק זה, בו מופיע מאמר מקיף להסביר היטב מדוע גדולי ישראל אסרו את הטיסה לכהנים מעל בית הקברות, ומפריכים אחת לאחת את טענות ההיתר שפרסם הרב אפשטיין (קובץ תחומין כרך כב - תשס"ב עמוד 495).

תשריטת ההמראות לצפון אמריקה ואירופה, מתקופה שכולן עברו מעל בית העלמין בחולון, מתוך חוברת 'הטיסה והכהונה' להרב מרדכי קובר.

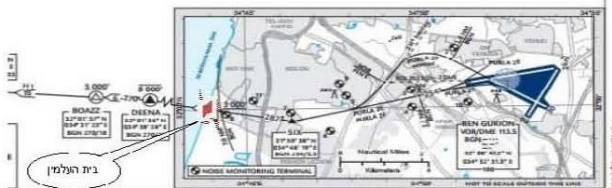
SID	RWY	TAKE-OFF	ROUTING/ALTITUDE	NOTES
PURLA 2C	12	After take-off turn RIGHT (not before BGN D1.2) to SIX via NOGAM.	Cross SIX at or above 5 000' via DEENA via PURLA. Cross DEENA at or below 8 000'.	ACFT that are Not RNAV equipped - advise ATC before start-up, and after take-off turn RIGHT 280° track and expect radar vectors to DEENA.

NOTE: Acceptance of clearance above 8 000' before crossing DEENA does not cancel the mandatory requirement to cross DEENA at or below 8 000'.

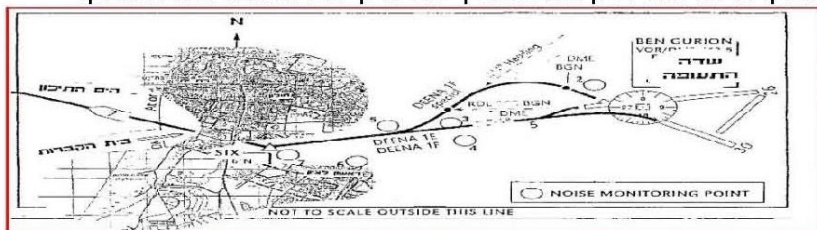
SID	RWY	TAKE-OFF	ROUTING/ALTITUDE	NOTES
PURLA 2E	26	Initial climb 3 000'. As soon as practicable intercept RWY 26 via SIX.	Turn RIGHT, via DEENA to PURLA. Cross BGN 7.0 COME (intercept) at or above 3 000'. DEENA at or below 8 000' and BOAZZ at or above 5 000'.	To be assigned only during the period 0600Z-1200Z local time. This procedure shall not be used when reported visibility is less than 1600 m. If unable to comply during the periods 0600-0800 & 1600-2000 local time, request PURLA 2F equipped, or RWY 26 and execute PURLA 2E.
PURLA 2F	30	Initial climb 3 000'. As soon as practicable turn LEFT without intercepting RWY 26 (intercept, intercept RDL 254 BGN to SIX).	Turn RIGHT, via DEENA to PURLA. Cross BGN 7.0 COME (intercept) at or above 3 000'. DEENA at or below 8 000' and BOAZZ at or above 5 000'.	To be assigned only during the period 0600Z-0800 & 1600Z-2000 local time.

NOTE: Acceptance of clearance above 8 000' before crossing DEENA does not cancel the mandatory requirement to cross DEENA at or below 8 000'.

ציון העלמין - נתיב ההמראה בכיוון מזרחי ממסלול 12
ציון התחתון - נתיב ההמראה בכיוון מערבי ממסלולים 30-26

משולש נתיבי הטיסה בנתב"ג, ההמראות לכיוון מזרח עוברות בודאות מעל בית העלמין. ההמראות לכיוון מערב בדרך כלל אינן עוברות מעל בית העלמין.

מפה מתוך חוברת 'כנפי יונה', העיגולים מסמנים את מוקדי מדידת רעש.

בדיקה: למרות האמור קובע הרב מרדכי קובר הי"ו מקרית יערים - טלז סטון, בחוברת הטיסה והכהונה (60 עמודים), אמנם ההנחיות החדשות שיפרו מאוד את המצב, אך עדיין אין ודאות שלא יהיו טיסות מעל בית העלמין. הטייס בשיתוף צוות 'מגדל הפיקוח' מחליטים בזמן אמת באיזה מסלול להמריא או לנחות (משיקולים של מזג אויר, כיווני הרוח, מצב בטחוני, ועוד). וכאשר מנשב 'רוח קדים חמה וחזקה' כיוון ההמראות הוא למזרח, ואז כמעט כל הטיסות עוברות מעל בית העלמין בחולון.

כהן זריז יברר בכל טיסה, לאיזה כיוון המטוס ממריא או נוחת. ובצירוף המפות המעודכנות אפשר לדעת איזה מסלול מותר ואיזה אסור. באופן כללי מופיע שם רשימה מפורטת בין חברות התעופה השונות, חברה בחזקת טומאה, ספק, בחזקת טהורה.

בטיסות רגילות מנתב"ג לכיוון מערב, תלוי גודל המטוס

האם יעבור מעל בית העלמין בחולון. רוב הנחיתות בנתב"ג אין בהם בעיה, למעט מקרים בודדים שעוברים מעל בית העלמין במערב ראש העין.

עדכון: לדברי עסקנים יודעי דבר, כיום בשנת 2017 אינו תלוי ביעד, חברת תעופה, דגם המטוס, אלא בתוכנת ניווט המובנית במטוס הספציפי, כאשר נבדוק את ההיסטוריה של כל מטוס לפי מספר רשיון (ולא לפי קו המאויש על ידי מטוסים שונים) נראה בבירור שתמיד הוא נוסע באותו תוואי. הטייס אינו מוליך את המטוס בתוואי הקבוע, ותפקידו הוא להפעיל ולעקוב אחר התוכנת ניווט, ובדברים כגון אלו הטייס לא מתערב בהם. ויש להסתפק האם מציאות זו חשיב 'איכא לברורי', שהכהן יכול לברר על המטוס הספציפי, רגע לפני שעולה על המטוס יראה בחרטום איזה מספר רישיון מופיע עליו, ויבדוק בהיסטוריה של מטוס זה, האם אכן דרכו לעבור מעל בית הקברות.

פתרונות מקוריים

7. נסר בולט, ארון, שקית, וחליפת צלילה!

נסר בולט: הרבה פתרונות מקוריים הומצאו במרוצת השנים, להתיר לכהנים לעבור במקומות המסופקים כבית קברות. כבר לפני כמאה שנה התקינו עגלות עם אהל כאשר נסעו בכבישים מסופקים באיזור הר הזיתים, עקב ספקות של בית הקברות. כפי שהביא בשו"ת הר צבי (יו"ד סימן רפ) את הוראת הג"ר יהושע לייב דיסקין זצ"ל בנסיעה בכביש מעל הר הזיתים לעשות כמין נסר בולט מאחורי העגלה (לא מעל הגלגלים) כך לא יהא חשש טומאה רצוצה בוקעת ועולה. ולא בתוך העגלה כי יש שם גג מאהיל ולא הועיל כלום. ועיין שם שהסיק, שיש לדון לאסור בזה ואינו מועיל כלל כי נפסק להלכה 'אהל זרוק' לאו שמיה אהל.

ארון אטום: בל"ג בעומר תש"ע, עקב הפולמוס סביב הנדון האם מותר לכהנים לעלות למירון אולי כל ההר בחזקת בית קברות קדמון, עלה למירון האדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א, בתוך מבנה של עץ סגור שעמד על גבי המכוננית, כך שגם אם המכוננית נטמאה בטומאת אוהל, הוא עצמו אינו נטמא, כי המבנה מוגדר כ'צמיד פתיל' ואינו נטמא מהטומאה הרצוצה. הג"ר יחיאל פישוף שליט"א (מח"ס טעם ודעת על הלכות טומאת מת ברמב"ם) היה שם בעצמו לדאוג שיהא לפי כל כללי הדין. הפרשייה באה לסיומה, כאשר יצא פסק הלכה נחרץ מאת בד"ץ העדה החרדית ירושלים המתיר לכהנים לעלות להר מירון דרך בורמה.

כהן בשקית: מעשה שהיה, בכהן ששהה על המטוס, והבין שבדקות הקרובות הוא יטוס מעל בית הקברות, כדי להנצל מטומאת הקברים נכנס לתוך שקית שקופה (כנראה של מזרון) וביקש לחבירו שיסגור היטב את השקית מבחוץ, צלם זריז תיעד את הסיטואציה המרתקת, התמונה (המצו"ב) פורסמה בכל העולם, ועוררה ענין רב בכל קצווי תבל!

לפני הרבה שנים כאשר טסו לחו"ל קבוצה של שוחטים ובודקים מוועד השחיטה שע"י בד"ץ העד"ח ירושלים לצורך שחיטה בחו"ל, והיה שם בצוות מספר כהנים, הג"ר מאיר ברנדסדופר זצ"ל בעצמו הורה להם להיכנס בשקית למשך 2-3 דקות מיד אחרי ההמראה, ופיקח בעצמו באיזה אופן יבוצע הסגירה שוודאי יהא בזה דין צמיד פתיל. ושמעתי שהאופן הטוב ביותר הוא באמצעות 'דבק דו צדדי' (כמו הדבק של מזוזה), כי קשר אינו סגור לגמרי.

גם הג"ר יהושע נויבירט זצ"ל היה מורה שמועיל להיכנס לתוך שקית להציל בפני הטומאה. ושמעתי בשם הג"ר זלמן נחמיה גולדברג שליט"א (בהסכמה לספר על אהלות) שמועיל להיחשב כ'צמיד פתיל', גם אם עושה חורים קטנים לאויר, כל זמן שהחור אינו גדול יותר מדי, כשיעור שנאמר במשנה בגדרי דין 'צמיד פתיל' כלים כשיעור נקב (מ.ק.). ואכן חור שעשוי לאויר הוא חור חשוב וצריך להיות קטן מאוד ולכאורה שיעורו שלא יהא מכניס ומוציא.

על עצם ההצעה שהכהן יכנס לתוך שקיות גדולות ואטומות להציל את הכהן מהטומאה מדין 'צמיד ופתיל', פקפק בקונטרס כנפי יונה בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שיתכן שאינו מועיל לחצוץ בפני הטומאה שדינו כעור הדג שמפורש במשנה שאינו חשוב חציצה בפני הטומאה, עוד יתכן

שבטל לגוף האדם כמו בגד, ולא חשיב לחצוץ כמו כלי, שהרי הגדר של כלי שיכול לטלטל את מה שבתוכו, ושקית בכזה גודל אינו יכול לטלטל את התכולה שבו, ובוודאי שאינו יכול לטלטל גוף של אדם. גם מבחינה פרקטית, אדם מהשורה אינו יודע איך לעשות את הסגירה שיהא בזה חציצה כדין כגון הדין עצמיד פתיל צריך שלא יהא פתחו מן הצד. וגם יש בזה סכנה שלא יוכל לנשום. (שלא ימות על קידוש ד' מקוצר נשימה בתוך השקית של זק"א, וכבר היה מעשה באדם שהתעלף ואיבד את ההכרה בתוך השקית, ואז חברת אל-על התנגדו לפתרון השקיות, שאינם מוכנים לקחת אחריות על התוצאות). ועוד שהרבה פעמים עד שמצליחים להתעטף בשקית כדת וכדין, המטוס כבר עבר מזמן את בית הקברות בחולון, והוא כבר טס

מעל פני הים. ועוד שעוברים את חולון בהמראה וחייבים לשבת ולחגור חגורות בטיחות, נמצא שהכהן יצטרך ללבוש את השקית טרום ההמראה עד סיומה למשך 15- עד 20 דקות, וזה מסובך ומסוכן.

גם הרב דוד הכהן מונק שליט"א (בשיעור בליל שבת פרשת אמור תשע"ז בית הכנסת ברכפלד) מצטרף לקביעה זו, שלא מומלץ לכהנים להכנס לשקיות, מחשש חנק. ו'ממעשה שהיה למדנו' שיש בזה סכנת נפשות.

צוללן: אם נניח שלא מועיל להיכנס לתוך שקית אטומה של זק"א, מאחר ששקית הינה דבר חד פעמי ואין עליה שם כלי, וגרע מכוס חד פעמי שדנו בו הפוסקים אם יש עליו שם כלי. עלתה הצעה (שאינה מעשית כל כך) שהכהן ילבש 'חליפת צלילה' סגורה הרמטית, או חליפה של אסטרונוט, שבהם הוא בגדר 'צמיד פתיל', ויצטייד בבלוני חמצן לנשום אויר צח, ובזה יש מעלה שנחשב צמיד פתיל. מאידך יתכן שגרע טפי כי דינו כבגד בטל לאדם, אבל שקית ודאי שאינו בטל לאדם. וצ"ע.

8. צמיד פתיל בהשגחת הבד'ץ

פטנט רשום: מכאן תצא ההצעה לבעלי ביזנס', להשקיע במוצר חדש שיהיה 'פטנט רשום' על שם הממציא, ייצור מיוחד לכהנים של 'צמיד פתיל' בהשגחת הבד'ץ שיועיל לפי כל הדעות, ויציל את הכהנים מטומאת מת בטיסה מעל בית הקברות; יש לייצר את המוצר בתנאים דלהלן - 1. חומר שאינו מקבל טומאה (ניילון, פלסטיק, חרס). 2. כניסת אויר על ידי חורים דקים מאוד שאין עומדים להתרחב וזה על ידי חיזוק קצוות החור בדבק שאינו מקבל טומאה. או לחלופין בלי חורים כלל והכהן ינשום מבלון חמצן קטן שמספק אויר לשתי דקות. 3. נוח ללבישה ולסגירה על ידי קליפס או ריץ-ריץ'. 4. לא יהא כמו מלבוש או בגד המתבטל לגוף האדם. 5. קשיח מעט, שלא יהא בו הפקפוק שטוענים על השקית שאין עליו שם כלי.

סיכום הגיליון:

9. דינים העולים

נחלקו תנאים האם 'אהל זרוק' שמיה אהל. הרמב"ם ורוב הראשונים מכריעים דלאו שמיה אהל, ונחלקו האחרונים בדעתם האם מדאוריתא לאו שמיה אהל, או רק מדרבנן לאו שמיה אהל. לדעת הרשב"א ודעימיה 'אהל זרוק' שמיה אהל.

טיסה שוודאי תעבור מעל בית קברות של ישראל; הכרעת החזון איש וגדולי הדור (לאחר פולמוס ארוך) שאסור לכהן לעלות לטיסה זו ('אהל זרוק' לאו שמיה אהל, המטוס מקבל טומאה ואינו חוצץ). יש מצדדים להתיר בשעת הדחק מכמה טעמים (פוחח טפח בקבר, דבר הנזרק אינו נְטָמָא, איסור דרבנן נדחה מפני כבוד הבריות, כדעת הפוסקים 'אהל זרוק' שמיה אהל).

ביחס למציאות בבית הקברות בחולון, נחלקו המומחים האם ניתן לקבוע בוודאות שבכל הקברים יש חלל טפח או לא.

טיסה שספק אם תעבור מעל בית קברות; יש אוסרים שמחויב לברר מדין ספק איסורא לחומרא. ויש מתירים כדין ספק טומאה ברשות הרבים להקל, ועוד צירופים.

נחלקו הפוסקים האם שקית ניילון מועילה להציל בפני הטומאה. ויש לדון מה הדין בחליפת צוללן ואסטרונוט האם נחשב חציצה מדין צמיד פתיל.

אסור לכל איש ישראל לעלות לטיסה העוברת מעל הר הבית, ומקום קודש הקדשים. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא:

ארוץ המת במטוס בתא המטען – גיטין דף ח.

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפ"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.
וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

הגיליון מוקדש
לרפואת
האברך היקר
ברוך אריה
לייב בן הדסה
שליט"א
בתושח"י

יישר כח
מעומק הלב
להרב נפתלי
שונברג
שליט"א על
הסיוע הרב
בבירור הנושא

גליון נושא:

בס"ד, יום ג' פרשת במדבר כז אייר תשע"ז
מסכת גיטין דף ח:

דיונים אקטואליים בסוגיות הנלמדות, לעורר לב
המעייין, ואין לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

'ארונות קבורה במטוס'

דין 'אהל זרוק'

נחלקו תנאים בגמ' (גיטין ח: עירובין ל: נזיר נה. חגיגה כה.) האם 'אהל זרוק' נחשב כאהל החוצץ בפני הטומאה, או לא. לדעת רבי 'אהל זרוק' אין שמו אהל והנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל טמא, כי אינו חוצץ בפני הטומאה. אך לדעת רבי יוסי ב"ר יהודה, טהור כי 'אהל זרוק' שמו אהל וחוצץ.

להלכה, הכריעו הרמב"ם ורוב הראשונים ש'אהל זרוק' לאו שמיה אהל, שהלכה כרבי מחבירו. מאידך דעת הרשב"א (עבודת הקודש שער ה' פרק טו, וכן הביא המגיד משנה משמו) והרי"ז שלהלכה 'אהל זרוק' שמיה אהל.

1. 'ארונו בא'

חובת בירור: במאמר הקודם (גליון 112) בעניין טיסות מעל בית הקברות, לא עסקנו בטיסות שיש בהן ארונות מתים בין בתא הנוסעים (מה שאינו מצוי שימות מת במטוס) ובין בתא המטען, מה שמהווה מכשול חמור יותר מטיסה מעל בית קברות, מכמה סיבות שיפורטו להלן, והרבה סברות שחידשו המקילים במטוס מעל בית הקברות לא שייך כאשר המת במטוס עצמו.

בשנים האחרונות בונים את נמלי התעופה ברחבי העולם, באופן שיאפשר לנוסעים ללכת ישירות מהנמל למטוס בלי לצאת תחת כפת השמים, ויש נמלי תעופה שהמטוס נכנס מתחת לבנין נמל התעופה, באופן זה כשיש טומאה במטוס מארון המת יתכן שאסור לכהנים לשהות בכל הבנין.

ומבואר בשו"ת **אגרות משה** (י"ד חלק ב' סימן קסד), **חלקת יעקב** (י"ד סימן ריג) ו**באר משה** (חלק ז' קונטרס אלקטריק סימן פז), שכיוון שהמטוס עשוי ממתכת, המקבלת טומאה, אף-על-פי שהוא גדול ביותר, המטוס נקרא כלי ומבואר **במשנה** (אהלות פרק ו' משנה א') כלי אינו חוצץ בפני הטומאה, וממילא הכהן נטמא בטומאת אוהל.

צד מחודש מעלה ה**גר"מ פיינשטיין** זצ"ל (ב"אגרות משה" שם) שאם המטוס עשוי ממתכת אחרת משש המתכות שנאמרו בפסוק: זהב, כסף, נחושת, ברזל, בדיל ועופרת, יש מקום לומר שאינו מקבל טומאה, אך לא פסק כן למעשה. בפועל המטוס עשוי מ-80% אלומיניום או טיטניום, שזה רוב מוחלט, אך עדיין המעמיד של המטוס הוא ברזל שלכל הדעות מקבל טומאה, ואם נכריע שהולכים בזה אחרי המעמיד, כל חלקי המטוס לא יכולים לחצוץ בפני הטומאה.

רשות אחת: אין להתיר לכהנים לטוס כאשר יש מת בתא המטען, מצד ההלכה ש'אהל זרוק' לאו שמיה אהל, וכשיטת הפוסקים שמטוס נחשב כ'אוהל זרוק' (עיין שו"ת הר צבי י"ד סימן רפ), כי מבואר **בחזו"א** (י"ד סימן קיא) שלחומרא אומרים ש'אהל זרוק' שמיה אהל. ועוד שכבר חידש ה**גרש"ז אויערבך** זצ"ל (בתשובה בספר **טהרת פתחים**) סברא עצומה ונפלאה, ש'אהל זרוק' לאו שמיה אהל, זה רק ביחס לטומאה שנמצאת מחוץ לאהל, כלפיה אהל מיטלטל אינו חשוב לחצוץ בפני הטומאה. אבל לגבי טומאה שנמצאת במטען של המטוס עצמו, הרי ביחס למטוס הארון איננו זז שוב אינו כדין 'אוהל זרוק', ולמרות שהמטוס מיטלטל עדיין שמו אהל. כי סוף סוף הכהן נמצא יחד עם הטומאה באהל אחד, ומה בכך ששניהם ביחד מיטלטלין, ונשאר בצ"ע.

פנינים

בית דין לכהנים

חדש! בבית דין צדק בני ברק בראשות הגאב"ד רבי שמריהו ניסים קרליץ שליט"א, פתחו לאחרונה לאור דרישת הציבור, מחלקה מיוחדת לדיני טהרת הכהנים על ידי חברי בית הדין הג"ר שריאל רוזנברג שליט"א, והג"ר יהודה סילמן שליט"א, לבירור כל הנושאים שקשורים לדיני טהרת הכהנים, בירורי הלכה (חזקת טהרה, איכא לברורי), ובירור המציאות (טיסות, דרכים, צמיד פתיל), בשיתוף מומחים בכירים שמתעסקים בנושאים אלו הרבה שנים. טלפון 03/6188264 פקס 03/5782221.

בודפסט: כעת פורסם על ידי בית הדין, בתאריך יום ראשון יח אייר תשע"ז מכתב הפונה אל רבני וועד משמרת הכהנים שעל ידי התאחדות קהילות החרדים בלונדון, לאור מכתב הג"ר א"ד דונר שליט"א חבר בית הדין, והג"ר פלטיאל הכהן שווארץ שליט"א;

אסור לכהנים להמריא בכל הטיסות היוצאות מנמל התעופה בבודפסט, כי הם עוברות בוודאות מעל בית החיים בבודפסט, ועליהם להמריא מנמל תעופה אחר במדינה. על העסקנים לדרוש מהשלטונות להזיז את תוואי הטיסה, שלא יכשלו הכהנים, כמבואר בשו"ת להורות נתן (חלק יג סימן צא).

שיפוצים: לפני מספר חודשים עקב השיפוצים בנתב"ג, שונו באופן זמני נתיבי ההמראה. בתאריך יא תשרי תשע"ז פירסם בית הדין הוראה זמנית, אסור לכהנים להמריא בטיסות יוצאות מנתב"ג לכל היעדים, מתאריך ל' תשרי תשע"ז (01/11/2016) עד תאריך ט"ז חשון תשע"ז (17/11/2016), שכולם עוברים בוודאות מעל בית הקברות בחולון. טיסות נכנסות שאין בהם נפטרים מותרות. הכהנים יכולים לטוס מחיפה לקפריסין ומשם לכל יעד.

למרות גמר השיפוצים מזהירים יודעי דבר, עדיין לא כל הטיסות כשרות לכהנים. באופן כללי - מטוסי אל-על, איזי גט, יונניט, אירופלוט, טורקיש, כשרות. חברות אחרות תלוי בדגם המטוס, לפעמים זה תלוי במערכת הניווט של המטוס הספציפי, שאפשר לבדוק את ההיסטוריה של כל מטוס לפי מספר זיהוי, האם דרכו לעבור מעל בית הקברות.

לאחרונה נודע שהמטוסים הנוחתים בשדה התעופה קנדי בנו יורק, ספק יעברו מעל בתי עלמין יהודיים, אם אפשר עדיף לנחות בשדה התעופה ליברטי או שדה תעופה נוארק.

הג"ר דוד הכהן מונק שליט"א, והג"ר יוחנן אלכסנדר לומברד שליט"א (מחברי ספר 'טהרת הכהנים') ידועים כמומחים גדולים בתחום מסועף זה. ניתן להפנות שאלות להרב מונק 'בבית הוראה טהרת הכהנים' בשעות הערב, במספר טלפון 02/5862153, לשאלות

דחופות 050/4137625. ❖

חניה: טענה נוספת מעלה הג"ר משה שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות כרך א סימן תרעח), ויסוד דבריו מוזכר ב"אגרות משה" (יר"ד חלק ב' סימן קסד), שאין אפשרות להתיר מכוח העובדה שהמטוס הוא "אוהל זרוק" (כלומר אוהל שאינו מונח במקומו, אלא מיטלטל או נישא), שיש דעות שאיננו גורם לטומאת אוהל כמבואר בפוסקים (אורח חיים סימן ת"ט), ומשנה ברורה (ס"ק ו'), שהרי בוודאות יש רגע שבו המת והכהן נמצאים במטוס כאשר הוא נח על הקרקע.

חובת בירור: ולכן מוטל על הכהנים לברר קודם הטיסה שאין מת במטוס. ויש להחמיר בכהן שלא לטוס במטוס לארץ ישראל, אלא אם בירר היטב לפני הטיסה כפי האפשר שאין שם מת במטוס, ואף שעל פי רוב אין מתים כיון דאפשר לברורי אין הולכין אחר רוב. עכ"ד.

אסור: ושמעתי מהג"ר אשר יעקובזון שליט"א שכבר הכריע הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלוי חלק ט' סימן רנא) דכאשר מת מוטס במטוס, אסור לכהן לטוס במטוס זה. והוסיף הרב ואזנר שמצוה להודיע ולעורר על כך את הכהנים. והאיסור בתוקפו אפילו כאשר הכהן הוא בנו או קרובו

של המת שמותר לטמאות לו, דקים לן כדעה בשו"ע (יו"ד סימן שע"ג סעיף ה') דדוקא לצורך קבורה וכדומה. ואפילו לדעת המתירים לשמרו, רחוק לומר שזה נקרא לשומרו (הרי במשך כל הטיסה הנוסע נמצא בתא נפרד לחלוטין, וסוף דבר סומכים על החותמת שעל גבי הארון, והמסמכים שבפנים).

למעשה: במאמר מיוחד שפרסם הג"ר לוי ירמיהו הכהן כהנוב שליט"א, (מחבר ספר "יד אברהם" על נגעים ואהלות ומו"צ בשכונת נוה יעקב ירושלים), הוא מסכם את הדעות כך, בוודאי שיש לחוש ולהחמיר שכהן לא יעלה לטיסה עם מת במטוס, אפילו כשהמת בתוך הארון המיוחד לכך, אפילו במקום שיוצא מזה הפסד ממון. וזה שאלה של איסור דאורייתא. כי למעשה הורה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שמטוס מקבל טומאה ואינו חוצץ בפני הטומאה. ולהרבה פוסקים כלי הבא במידה אינו חוצץ. ויש אומרים דכלי המטלטל מלא וריקם אינו חוצץ.

לימוד זכות: אולם הרבה יהודים שומרי מצוות מקילים להכנס לתוך מטוס ואפילו כשיודעים שיש בתוכו מת, ויש ללמד עליהם זכות כי לדעת האג"מ (כפי שהודפס בחייו) והגהר"י קמינצקי זצ"ל (בתשובה בספר טבילת כלים להרב צבי כהן עמוד רמ"ג) מתכת שאינה מששת המינים המנויים בפסוק אינה מקבלת טומאה, ולדעת הגר"ח כלי הבא במדה שנעשה מחומר שאינו מקבל טומאה חוצץ מפני הטומאה אפילו כשהכלי מטלטל מלא וריקם, ושפיר המטוס וכל חלק ממנו חוצץ מפני הטומאה. והרי יש מחיצה גמורה ללא שום פתח בין תא הנוסעים לתא המטען, ושפיר אין הטומאה עוברת.

2. הפתרונות של חברת 'אל-על' (el al)

אריזת קרטון: לדברי הרב אבשלום קציר, (רב אל-על לשעבר) בטיסות של חברת 'אל-על' (נכון לכסלו תשס"ט) מכסים את הארון בכיסוי העשוי מקרטון קשיח, שיש בינו לבין הארון מלמעלה 15 ס"מ שהוא בוודאי שיעור טפח לכל הדעות, והוא משמש כחיץ בפני הטומאה, וגם הקשר הוא בחבל פלסטיק שאינו מקבל טומאה. ומציל את המטוס מידי טומאה רצוצה. והרי דעת רש"י בכמה מקומות דכל שיש חלל טפח בקבר בין המת לבין הכיסוי אין הטומאה בוקעת ועולה, ובפני יהושע (ברכות דף י"ט): כתב שכן הוא גם שיטת הרשב"א והראב"ד והרבה קדמונים.

הבעיות: אכן התועלת בפתרון זה תלוי במה שדן ב"טהרת הבית" (סי' ח הערה י), האם כלי מנייר או נייר חלק מקבל טומאה. כמו כן יש לעיין האם כלים חד פעמיים מקבלים טומאה. עוד יתכן שהקרטון קשיח אינו כלי, כי הוא עשוי לוחות מחוברות בקשירה חיצונית, וכאשר חותכים את הקשר הכל מתפרק.

גם אם המת בארון עם פותח טפח מלמעלה, זה מועיל רק לשיטת רש"י (ברכות י"ט): **והרשב"ם** (ב"ב ק: ד"ה והכוכין), שגם בלי פתח מועיל אהל טפח שלא יהא טומאה רצוצה. אך **תוס'** (ב"ב ק: ד"ה ורומן) חולק, וכן נוקטים הרבה פוסקים שאם אין פתח, הטומאה עדיין בוקעת ועולה, כיון שאין לטומאה מקום שתצא. אך מאידך יתכן לצרף כאן את דברי התוס' (שם) שבכלים לא נאמר דין טומאת קבר.

עוד יתכן שאין כאן חציצה מכח הכלל של "סוף הטומאה לצאת". כלומר, אם מת נמצא בתוך בית, גם אם כל הדלתות סגורות, במקום שסוף הטומאה לעבור דרך שם, רואים כאילו היא כבר יצאה וכאילו הטומאה כבר שם ואסור לכהן להיכנס לשם.

בנוסף יש גם בעיה פרקטית, אין פיקוח הלכתי האם ואיך נעשים אריזות אלו, ולפעמים הארון מקבל מכות בשעת ההטענה למטוס, ובמקרים רבים נפגם הקרטון המקיף את הארון ובמקום המכה אין בו פותח טפח (מ.צ.ש.). מכח כל זה התבטא תלמיד חכם חשוב שליט"א על פתרון זה, חבל על העלות של הקרטון, כי אינו מועיל כלל!

אגב - לא שייך לעשות פתרון של 'צמיד פתיל', להכניס את המת לתוך כלי סגור שאינו מקבל טומאה, ובכך לחצוץ בפני הטומאה שלא תצא מדין 'צמיד פתיל', כי זה משנה וסוגיא ערוכה שצמיד פתיל מציל את הטהרה ולא חוצץ בפני הטומאה שבתוכו (א.ז.).

מנהג ישראל תורה

מידע לנוסע

דיווח עדכני: לנוסעים מלונדון יש 'קו מידע לכהנים' המופעל על ידי **וועד משמרת הכהנים** שעל ידי התאחדות קהילות החרדים בלונדון, לדעת באיזה טיסה יש מת. לנוסעים מארה"ב יש 'אל-על' טיסות קבועות המיוחדות לכהנים שאין מעבירים בהם מתים – בימי ראשון מארצות הברית לנתב"ג, וכן כל יום מנמל התעופה נוארק בשעה 1:30 בצהריים. בשאר הזמנים מומלץ לכהנים לטוס עם חברה אחרת שרוב הסיכויים שלא יהא עליה מת, ולברר על הטיסה הספציפית כפי האפשר. לנוסעים מישראל אין שום בעיה, שלא מצוי ארונות מתים בטיסות יוצאות.

גורמים יודעי דבר מציינים למה שקורה בשטח; כידוע החוק מחייב את ה'מוסד לביטוח לאומי' לשלם עבור כל אזרח ישראלי שמת בכל מקום בעולם, מינימום הוצאות קבורה (בדרך כלל בבית הקברות ירקון). הובלת המתים מבוצעת בעיקר דרך חברת אל-על שהיא חברה ישראלית ממשלתית, כמעט בכל טיסה נכנסת של חברת אל-על יש ארון מת (ד.ק.). בנתב"ג מגיע מארה"ב כאלף ארונות קבורה בשנה, ביום עבודה ממוצע נוחתים בארץ כ- 3 ארונות קבורה (ד.ק.). יש טוענים שגם מצרפת בהרבה טיסות של חברת אל-על יש ארונות של נפטרים.

בשאר החברות התופעה אמנם יותר קטנה אך קיימת. ויש לדון לגבי כהן שטס בשאר החברות האם זה בגדר 'מיעוט המצוי' שהוא ספק שחייב לברר, או לא. ספק זה הוא גם כלפי טיסות נכנסות משאר המקומות (לא נו יורק וצרפת) האם ניתן להסתמך על מיעוט דליתא קמן וספק טומאה ברשות הרבים, או דלמא חייב לברר כמה שיכול.

ושמעתי בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שההיתר של ספק טומאה ברשות הרבים הוא רק כשאין דרך אחרת, כמבואר בגמ' (עבודה זרה דף לז:): הא מיא בשיקעתא דבנהרא, זילו טבולו. ויש לדון מה הדין כשיש טירחה מרובה בדבר.

מעשה שהיה: מספר רב חשוב ומוכר, לפני 17 שנה קניתי כרטיס טיסה בחברת קונקורד (concord) מארה"ב לישראל. בעצת העסקנים התקשרתי ביום הטיסה למחלקת הטענת מזוודות ושאלתי יש מת במטוס, ענו לי כן! התקשרתי לשירות לקוחות' ודחיתי את הטיסה ב-24 שעות. למחרת אני מתקשר שוב עם אותה שאלה, ואני מקבל תשובה זהה, כן יש מת במטוס! כעת, כבר לא היה לי אפשרות לחכות, עקב אירוסי הבת שהתקיימו באותו לילה, מחוסר ברירה קניתי בכסף מלא כרטיס של חברה אחרת, והפסדתי את כל דמי הכרטיס הראשון (ש.כ.). ❖

3. ארון הלכתי מיוחד למתים

כלי הבא במידה: לפני הרבה שנים המציא הרב לוי יצחק הלפרין שליט"א ראש המכון הטכנולוגי להלכה בספרו "טהרת פתחים" (פרקים ג-ז) כלי שיחצוץ בפני הטומאה, והמליץ לבית החולים 'שערי צדק' להתקין ארון זה להעברת מתים וחלקי גופות בשטח המרכז הרפואי. כך המליץ להתקין ארון זה במטוסים של חברת אל-על לאיחסון ארונות המתים. תמצית הרעיון הוא, שהמת נמצא בתוך "כלי הבא במידה" (כלי שנפחו לפחות 40 סאה) העשוי מחומר שאינו מקבל טומאה, ועושים צינור פתח טפח שמשם הטומאה יוצאת, אך מאידך הרווח בין הצינור עד הרצפה הוא פחות מטפח, (במטוס אין אפשרות לעשות פותח טפח ממש לחוץ לאוויר העולם, כי אז המטוס יפול) כך הטומאה אינה יכולה להתפשט בחלל בית החולים או בחלל המטוס, כעת מהווה הכלי חיץ בפני הטומאה, ולכהן מותר להיכנס לבית החולים או לטוס בטיסה זו.

יש לציין, שגדולי הדור התנגדו לפתרון המוצע משום שבכל מקום שסוף הטומאה לצאת נחשב כאילו כבר עכשיו הטומאה קיימת שם, והרי המת בוודאי לא יקבר בארון זה, והכלל בכל דבר שסוף טומאה לצאת משם, שהחציצה הקיימת כעת כמאן דליכא, ולכן אריזת הקרטון לא מועיל כלום, וגם בארון של כלי הבא במידה כיון שסוף טומאה לצאת לא נחשב חציצה, וכן יש בזה בעיות נוספות. הגרש"ז אויערבך זצ"ל שלח מכתב מיוחד להרב הלפרין (מודפס בספרו טהרת פתחים וכן במנחת שלמה) בו מבאר באריכות את טעם ההסתייגות. גם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, והגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל, והגר"ר יצחק יעקב וויס זצ"ל (בשו"ת מנחת יצחק), לא הסכימו לאשר ארון זה לשימוש בתי החולים. ועיין בדברי הג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (שו"ת אבן ישראל ח"ז סימן מ"ז) שהפריך את האופן שהציע השואל לעשות ארון מיוחד שלא יהא בו טומאה רצוצה, והסיק שאסור לכהנים לבקר בבית החולים כאשר יש שם חשש מת אף שהוא בארון כזה.

מאידך, כותב הג"ר משה שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות כרך א' סימן תרע"ח) וז"ל; ובזמן האחרון שמעתי שהתקינו למתים במטוס ארון מחומר מיוחד כעין פלסטיק שאינו מקבל טומאה, ועם פותח טפח באופן שאין טומאה בוקעת, והסכימו לזה מגדולי הפוסקים, אבל צריך בירור שעוד לא תיקנו כן בכל מקום, ויש לברר הדבר היטב עכ"ל.

4. טרמינל 3

בעיה ופתרונה: בטרמינל החדש והמתקדם בנתב"ג הנקרא טרמינל 3 יש בעיה קשה, בניגוד לעבר שהיו מדרגות מהמטוס לרחבה ומשם נכנסים לבניין, כאן יש שרוול המתחבר מהמטוס ישירות לאולם הנוסעים. כעת אם יש מת במטוס והשרוול מתחבר לבניין כל הכהנים שנמצאים בבניין נטמאים. לאחר ישיבות ובירורים סוכם לפי הוראת הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל שלא יחברו את השרוול למטוס עד שיוציאו את המת מתא המטען. ויש לברר את המציאות כיום האם יש שינוי בנוהל זה (א.ז.).

סיכום הגיליון:

5. דינים העולים

ארון קבורה הנמצא במטוס דינו כטיסה ודאית מעל בית קברות ואף חמור ממנה, והכרעת הפוסקים שאסור לכהן לעלות לטיסה זו, ומוטל על הכהן לברר האם יש מת במטוס. מכל מקום אותם נוסעים שמקילים בדבר, יש מקום ללמד עליהם זכות.

בחברת אל-על מציעים פתרון לכהנים בדמות כלי הבא במידה, ואריזת קרטון שיש בה טפח אויר למעלה. רבים מפקפקים על היתרים אלו, והרבה מגדולי הדור לא הסכימו לקבל את פתרון המוצע בשביל בתי החולים והמטוסים.

יש לדון האם המעלה מת למטוס עובר באיסור 'לפני עור' ומסייע, והאיסור לטמא כהן, או דלמא הוי עון של הכהנים במה שלא ביררו האם יש כאן מת, ואולי תלוי מי נכנס תחילה, ואולי לא שייך כלל לפני עור על ידי שליח גוי.

וביותר יש לומר שמדין הלך אחר הרוב, מותר להכניס טומאה למקום כזה כל זמן שאינו יודע בוודאי שיש שם כהן. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא:

כביש חוצה קברים – גיטין דף ח:

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

הגיליון מוקדש

לזכות מרת

סימא שרה

גיצה בת צירל

הניא תחי'

להצלחה בכל

הענינים.

ניתן להשיג:

'מקבץ גליונות'

מגיליון 1 עד

גיליון 109

(ש30).

'חיסכון לכל

ילד' דעת גדולי

ישראל (ש2).

'קו טיסות לארונות קבורה'

ולפני עור לא תתן מקשל: העיר הגר' מרדכי אייזן שליט"א יש לעיין איך יש היתר להעלות נפטר למטוס להעלותו מחו"ל לארץ ישראל, כיון שכמעט אין טיסה בלי נוסעים כהנים, אם מהנוסעים (חרדים שלא מבררים, או סומכים על היתרים קלושים). ואם מאנשי הצוות דיילים טייסים וכדומה, ומסתבר שהמעלה מת למטוס עובר באיסור גמור של 'לפני עור', ומסייע לידי עוברי עבירה, שמכשיל את הכהנים הטסים שאינם מקפידים לברר דבר זה. והרי בכל מטוס יש כהנים חילונים שלא אכפת להם, ובהם לא שייך לטעון 'על הנוסע חובת הברור', והמכניס את ארון המת למטוס מזמין להם עבירה שבלעדיו לא היו עוברים. ומה שיש מטוסים אחרים לא קשור למטוס הזה.

אמר ואמרת: ועוד שעובר על האיסור לטמאות כהנים, כמו שדרשו בגמ' (יבמות קיד.) אמר ואמרת (ויקרא כא א') להזהיר גדולים על הקטנים. ועוד מפורש ברמב"ם (הלכות אבל פרק ג' הלכה ה') המטמא את הכהן, אם הכהן שוגג המטמא לוקה, ואם הכהן מזיד המטמא אינו עובר. ומבואר בשו"ת מהרם שיק שיש ניוול המת כאשר כהנים נכשלים על ידי המת, ואף מתיר להעביר קברים משום כבודם, כאשר אם לא יעתיקו הקברים יהיה מכשול לכהנים שלא ידעו להיזהר.

קטן: אם יש על המטוס כהן קטן, עיין בשו"ת בנין ציון (סימן קיז) שהסתפק אם ישראל מצווה שלא לטמא כהן קטן, אולי להזהיר גדולים על הקטנים נאמר רק באותן מצוות אשר הגדול עצמו מצווה. וכתב בחידושי המהר"ם שיק (מסכת יבמות, סוגיא ד'קטן אוכל נבלות') שלפי ביאור הפמ"ג בדברי הב"י (או"ח סימן שמג) אפילו ישראל מצווה. אך לדעת הב"ח דווקא בית דין של כהנים. ולדעת הט"ז דווקא אביו. אולם מסיק המהר"ם שיק בפשיטות, שכל הנדון הוא רק כלפי 'מצוה להפרישו', אבל כלפי 'איסור ספיה בידים' לכולי עלמא נאמר אפילו בישראל שאינו מצווה.

מצוה לפרסם: ומצוה גדולה להתריע ולכתוב על כך, לדבר עם רבנים, ולפרסם את חומר הבעיה, שימצאו פתרונות המקובלים על כל הדעות בהובלת המתים במטוסי נוסעים שבדרך כלל יש בהם כהנים, וברור שזו רעה גדולה לנשמת הנפטר שנכשלים הכהנים על ידו, ואין זה כבוד המת שמחמת ההידור של קבורה בארץ ישראל, הכהנים יכשלו באיסור החמור של טומאת מת. בשאר החברות שאין שום הסדר או פיקוח, ודאי שיש בעיה. גם בחברת אל-על שיש הסדר כל שהוא, הרי רוב המוחלט של גדולי הדור התנגדו לפתרון הנהוג בחברה.

כסף: זה ברור, שיש בהובלת הנפטרים לארץ ישראל הכנסה גדולה. לחברות תעופה - עלות טיסה הובלה ושינוע, פלוס מספר מקומות בתא הנוסעים למשפחת הנפטר המלווים את ארון המת. לשלטונות - עמלות מע"מ ותיירות. לחברה קדישא - עלות קבורה, מכירת חלקות קבורה לתושבי חו"ל במחיר מפולפל, המחיר הכולל הוא לפחות \$10,000.

כאשר הגורמים הרלוונטיים יפסידו כסף, מכוח העובדה שאין אפשרות לייבא ארונות קבורה, אזי הם כבר ישקיעו מאמץ ניכר, ליצור שינויים בהובלת המתים לארץ ישראל, שיהא רק באמצעות טיסות תובלה וכדומה, או למצוא פתרון הלכתי המוסכם לכל הדעות. ומוטל על החברה קדישא בארץ ובחו"ל, שלא לאשר העברת מתים לקבורה בארץ ללא פיקוח הלכתי הדוק, על כל הנושא של טיסות נוסעים עם ארונות קבורה בתא המטען.

תגובות

בעיה שלו: אברך חשוב (ח.ו.ו.) הגיב על הדברים, שלא שייך כאן איסור 'לפני עור' או מסייע לידי עוברי עבירה, כיון שידוע ומפורסם לכל שחברת 'אל-על' מובילה ארונות קבורה, וזה בעיה של הכהנים שלא קיימו את חובתם ולא ביררו האם יש מת במטוס ויכולים לטוס בחברה שאינה מעבירה מתים, או בחברת 'אל-על' בטיסות בלי מתים, ואטו הקובר בבית הקברות עובר בלפני עור שיבואו כהנים לבקר שם?! (ואולי תלוי מי נכנס תחילה), ועוד יתכן שלא שייך איסור 'לפני עור', כאשר ההכנסה לתא המטען מבוצעת על ידי עובד גוי.

זלזול: באשר לפתרון של הובלת נפטרים ב'מטוסי תובלה', יש בזה זלזול בכבוד המת, ופגם בקיום מצות הלווית המת, שנוהג במת כמשא שמעבירים אותו מעבר לים בדואר שליחים (ר.ב.ק.).

רוב: תשובה נפלאה נוספת טען תלמיד חכם מופלג שליט"א, שמותר להכניס טומאה למקום שקרוב לוודאי יש שם כהן, דהרי באופן שאינו יודע בבירור שיש כהן במחלקה כתב בספר טהרת הכהנים (סימן שע"ג ס"ק ג') בשם הגר"נ קרליץ שליט"א שאין צריך לחוש שיש שם כהן אפילו אם יש שם מאות חולים, ולכאורה כוונתו דאזלינן בתר רובא, ואין זה בגדר 'קבוע' כיון שלא ידוע לנו מראש שיש שם כהן.

וכבר ידוע מה שהציע גאון אחד שליט"א קמי הגר"ש אלישיב זצ"ל אודות אחד הכנסים שנערכו באולמי 'יד אליהו' והשתתפו בו אלפי בני תורה, ושאל האם מותר מדינא להכניס שם טומאה כיון דאזלינן בתר רובא על כל אחד ואחד הנמצא שם שאיננו כהן או דמאחר שברור ופשוט שיש שם כהנים אין היתר, והסכים הגר"ש דמדניא שרי, וכן כתב בספר אגן הסהר בשם הגר"א גנובסקי זצ"ל. [אמנם אם אפשר לברר מראש אם יש כהנים י"ל דאסור מדין כל היכא דאיכא לברורי מבררין ולא סמכינן ארובא, וכמבואר בש"ך וט"ז יו"ד סימן צח סעיף ב' שאם יכול לברר אסור]. ושפיר כאשר מעלה מת למטוס, נוכל לומר שהולכים אחר הרוב וכל זמן שלא ידוע בוודאי שיש שם כהן לא נאסר. ביחס לטייס, פשוט שאפשר לתלות ולומר שהוא ישראל מדין 'כל דפריש מרובא פריש'. ❖

גליון נושא:

בס"ד, יום ג' פרשת נשא ה' סיון תשע"ז מסכת גיטין דף טז.

דיונים אקטואליים בסוגיות הנלמדות, לעורר לב המעיין, ואין לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

'כביש חוצה קברים'

פנינים

כיפין על גבי כיפין

טבריה: בתמונה המצו"ב רואים את הכביש הצמוד לקבר הרמב"ם, בעת סלילת הכביש נמצאו שם קברי ישראל, מתחת הכביש בנו בטנודות לאורך הכביש, אחד על השני כדין כיפין על גבי כיפין, וכל המתבונן רואה איך הכביש כולו יותר גבוה מהמפלס הרגיל. וכדי שלא יהא טומאה רצוצה בוקעת ועולה עד לרקיע, עשו צינור מיוחד של פותח טפח שמשם הטומאה יוצאת, וכדי שהכהן לא יאהיל במקום יציאת הטומאה הצינור כפוף כלפי מטה - כמין חי"ת (מ.ז.).

ירושלים: פתרון זה נעשה בהרבה מקומות בארץ ובעולם. בירושלים באמצע רחוב שמואל הנביא נמצאו קברים ועשו שם כיפין על גבי כיפין, עם צינור מיוחד של פותח טפח, בצמוד לתחנה מהאבן, מסומן בצהוב להודיע לכהנים שלא לנגוע מתחתיו במקום יציאת הטומאה. ליד נוה יעקב כמה ק"מ לפני הצומת, עשו שם כיפין עם מקום לטומאה לצאת. בכביש אחד בתוואי הרכבת הקלה ליד קבר שמעון הצדיק תוואי הנסיעה עולה לגובה (רמפה) כדי שיהא חלל טפח מעל גבי הקברים. הכביש החוצה את הר הזיתים נבנה על ידי הירדנים על גבי הקברים, ואסור לכהנים לעבור שם.

בית שמש: העיר הרב ראובן לוי שליט"א, כידוע העיר בית שמש של זמננו בנויה על גבי עיר קדומה עתיקה. החפירות הארכאולוגיות מוצאות הרבה עקבות לשנים קדמוניות. לדוגמה, הכביש החדש שמחבר את רמה ד' לשכונות הוותיקות, בונים אותו כיפין על גבי כיפין בהשקעה של מליוני ש"ח עקב מציאת קברים במקום. בשדרות לוי אשכול צמוד ל'פארק משחקים' נמצאו קברים, יש כהנים שמקפידים לא לנסוע בקו 11 העובר סמוך לפארק (רק בקו 16 שנוסע בדרך כלל רק בנתיב השמאלי), ויתכן שהעצים מאהילים על הקברים והכביש כאחד. כך גם בהמשך הרחוב סמוך למדרגות המובילות לבית הקברות (תחילת שכונת חפציבה), יש שני פתחים באמצעות צינורות מיוחדים להוציא את הטומאה מדין 'פותח טפח'. ברמה א' ליד סופרמרקט 'יש חסד' מצאו קברים ועשו בשביל זה כיפין על גבי כיפין עם שני פותח טפח לצידי הכביש, שאם האחד יסתם ישאר השני לפליטה.

לברר: בכבישים רבים ספק אם נעשו להם פתרונות כדן. בטבריה ישנם כמה מקומות בעייתיים לכהנים. בכביש 65 נוצר פולמוס לאחרונה. כביש 6 יתכן שנסלל על גבי קברים, אכן אם נעקרו הקברים לגמרי ממקומם, אין איסור לכהנים לעבור שם שהרי נסתלקה הטומאה. ❖

דין 'אהל זרוק'

נחלקו תנאים בגמ' (גיטין ח: עירובין ל: נזיר נה. חגיגה כה.) האם 'אהל זרוק' נחשב כאהל החוצץ בפני הטומאה, או לא. לדעת רבי 'אהל זרוק' אין שמו אהל והנכנס לארץ העמים בשידה תיבה

ומגדל טמא, כי אינו חוצץ בפני הטומאה. אך לדעת רבי יוסי ב"ר יהודה, טהור כי 'אהל זרוק' שמו אהל וחוצץ.

להלכה, הכריעו הרמב"ם ורוב הראשונים ש'אהל זרוק' לאו שמיה אהל, שהלכה כרבי מחבירו. מאיך דעת הרשב"א (עבודת הקודש שער ה' פרק טו, וכן הביא המגיד משנה משמו) והרי"א? שלהלכה 'אהל זרוק' שמיה אהל.

1. כהן בכלי רכב על הכביש

בני שבט הכהונה מוזהרים

שלא להיטמא למת. ישנם דברים שהתחדשו בדורות האחרונים והשתנו מכפי שהיה בעבר. בעיה נפוצה היא, נסיעה במכונית, ברכבת או בכלי רכב אחר, שנסלל מעל בית קברות. האם אהל זרוק של רכב שמיה אהל לחוץ בפני הטומאה? והאם מחיצה זרוקה שמיה מחיצה? כגון כהנים שנוסעים ברכב בסמטאות צרות בהר המנוחות, האם מחיצת הרכב חוצצת בפני הטומאה.

מותר: כבר ברוסיה הייתה שאלה זו נפוצה ואכן הג"ר יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל התיר לנסוע ברכבות שנסללו מעל כבישים כאלו, בהסתמך על היתרים דחוקים בשעת הדחק. בארץ ישראל התעוררה הבעיה לפני כמאה שנה, בכביש החוצה את הר הזיתים שבמשך שנים רבות שימש ככביש יחיד, שחיבר בין ים המלח לירושלים. עקב חשד מבוסס שהכביש נבנה על ידי השלטונות הירדנים על גבי בית הקברות, הורה רב העיר ירושלים בימים ההם הג"ר יהושע לייב דיסקין זצ"ל, הובא בשו"ת הר צבי (יו"ד סימן רפ), לכהנים הנוסעים בכביש מעל הר הזיתים לעשות כמין נסר בולט מאחורי העגלה (לא מעל הגלגלים) שהוא פשוטי כלי עץ שאין להם בית קיבול, ואינם מקבלים טומאה, ובשעת הדחק אפשר לסמוך על כך שהעץ משמש כאהל לחצוץ בפני הטומאה רצוצה בוקעת ועולה. אולם לא ישבו בפנים בתוך העגלה כי שם הגג מאהיל עליהם ולא הועילו כלום.

חוכך להתיר: ועיין שם בשו"ת הר צבי שהסתפק בהיתר של ר' יהושע לייב, הרי נפסק להלכה ש'אהל זרוק' לאו שמיה אהל, ומה הועילו חכמים בתקנתם. אך נוטה להתיר לכהן שרוצה לנסוע ליריחו באוטובוס דרך בית הקברות שעל הר הזיתים, שאינו דומה למטוס שלאו שמיה אהל כדין טלית המנפפת ועוף הפורח. אך ברכב שהגלגלים נוגעים בארץ יש לדמותו למה שכתב בתוס' ישנים (שבת דף י.) שאם רגלי האיכר נוגעות בארץ חשיב אהל.

אסור: וחולק עליו החזו"א (אבן העזר סימן קמד אות ח'), אוטו ורכבת העוברות על בית הקברות אינם חוצצות על תוכן, מדין אהל זרוק לאו שמיה אהל, אף שאופניהם גוררות על הארץ, וכהן מוזהר עליהן. וצידד שם שהם עצמם מקבלים טומאה ואינם יכולים לחצוץ בפני הטומאה.

גויים: כביש על גבי בית קברות של גויים, קל יותר; שכן מעיקר הדין קברי גויים מטמאים במגע ומשא ואינם מטמאים בטומאת אוהל. מכל מקום כתב הרמ"א טוב להחמיר בדין זה שכהן לא יכנס לאהל של מת גוי. לדעת רוב הפוסקים קבר גוי אינו מטמא בטומאה רצוצה. אך הגר"א חידש שקבר של גוי מטמא גם בטומאה רצוצה. והאור שמח הורה שראוי להחמיר כדברי הגר"א.

תגובות לגיליון 112 - האם שייך להתיר מדין אינו מתכון?

הערות לפולמוס זה, יתקבלו בברכה!

2. האוסרים

ויכוח: בגיליון 112 הובאו דעות גדולי הדור כלפי טומאה מסופקת, האם שייך להתיר לכהן לעלות לטיסה שספק אם עוברת מעל בית הקברות. בתוך הדברים הובא סברא מחודשת שעורר גל תגובות ופולמוס עז, ונביא בזאת את עיקרי השקליא וטריא. יסוד הנדון הופיע בקובץ **עיון הפרשה** (גליון קלה מדור פקודיך אתבונן) בעניין 'טומאת כהנים במטוס'. **ובקובץ בית דינא** (חלק ג') מאמר בעניין זה מאת הרב **קראוס שליט"א** רב בירוחם, ותגובה של חכם אחד על הדברים.

אינו מתכוון: סברא נפלאה כתב לחדש הרב **מרדכי קובר שליט"א** בקונטרס 'הטיסה והכהונה' שיש צד להתיר (אך אינו מכריע למעשה כך) מכח הכלל שפסיק רישא דלא ניחא ליה בדבר שאין מתכון מותר לשיטת **הערוך**, ובצירוף שעת הדחק וכבוד הבריות שמתיר איסור דרבנן, נוכל לסמוך על כך שאין רצונו לעבור מעל בית הקברות והטייס הוא שכופה אותו לעבור שם, ולכן כאשר הוא כבר על הטיסה אינו חייב לעשות כל טצדקי שבעולם ולשלם כל ממונו כדי להנחית את המטוס לפני הזמן, שלא יטוס מעל בית הקברות.

ממריאים: בשלמא אם המטוס המריא למזרח ואין שום דרך לעבור מנקודת six עד נקודת deena בלי לעבור מעל בית העלמין בחולון, יתכן לדון שחשיב 'ניחא ליה ומתכון' כי כעת חפץ בדרך זו. אך כאשר ממריא לכיוון מערב במציאות יכול לעקוף את בית הקברות, ומה שהטייס מחליט לעבור מעל בית הקברות זה לא קשור לכהן. ואולי גם במקרה של ודאי שייך גם כן לדון שלא חשיב ניחא ליה כמו שמצינו **בגמ'** (כתובות דף ב.) בתולה נישאת ליום הרביעי, אף שידעה שמכח נישואיה תיאנס על ידי ההגמון.

זילוף יין: דוגמה לדבר מצינו **בתוס'** (כתובות דף ו.) בשם **הערוך** דפסיק רישיה דלא ניחא ליה שרי, ועיקר ראייתו מפרק כל התדיר (זבחים דף צא: ושם) אליבא דר"ש מזלפין יין על גבי האישים אף על גב דפסיק רישיה הוא דודאי מכבה הוא כיון דלא ניחא ליה בהאי כיבוי שרי. והרי שם אינו קשור להלכות שבת, ומותר מדין אינו מתכוון כי המטרה שלו הוא הזילוף ולא כיבוי האש שעל גבי המזבח, ומסתכלים על המטרה של הפעולה. וכבר העירו על מה שכתב **המשנ"ב** (סימן שכ) שלא לסמוך על דברי הערוך כי אם בהלכות שבת, הרי הראיות הם משאר מקומות.

3. האוסרים

אינו דומה: מאידך חולק עליו בתוקף הרב **מרדכי אייזן שליט"א**; לא שייך להתיר באופן כזה מדין 'אינו מתכוון', כי הכהן שעולה על טיסה שעוברת (בודאי או בספק) מעל בית הקברות, חפץ בנתיב טיסה זו כדי להגיע למחוז חפצו. ולא יעלה על הדעת שכהן יוכל לקצר דרכו בית הקברות כאשר כוונתו רק לקצר דרכו, ואין לו עניין להיטמאות, שזה מעשה איסור בידיים!

חלזון: מבואר ברש"י (שבת דף עה.) שהפטור וההיתר של אינו מתכוון שייך רק לגבי פציעת חלזון בשבת, דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון שמתעסק בפירוש שלא ימות, ואדרבה אין רצונו במיתה לא חשיב זה מעשה שלו. אבל כהן העולה על מטוס מעל בית הקברות, אף שאין לו עניין להיטמאות, אבל מדעת נכנס לתוך נתיב הטיסה המטמא, ומכח מה נתיר לו? הרי עצם המעשה עושה בידועין ומתכון לכך, ורק שאינו חפץ שיהא איסור וזה לא חשיב אינו מתכון. שאם כן - בכל מעשה עבירה נוכל לומר כך, שרוצה את המעשה ואינו רוצה את האיסור. וכבר הכריע **המשנ"ב** (סימן שכ) שלא לסמוך על דברי הערוך כי אם בהלכות שבת.

תחפושת: אטו אדם המגלח פאותיו וזקנו, משום שרוצה להתחפש ל'דלעת' יפטר מדין 'אינו מתכון' הלא פשוט שיקבל מלקות כי חפץ ועושה מעשה אסור. וראיה לזה מדברי הרמב"ם (יסודי התורה פרק ה' הלכה ה') אמרו להם עובדי כוכבים תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו נהרוג כולכם, יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. ואם שייך היתר של 'אין מתכון' מדוע לא

ימסרו אותו לגויים, להציל את עצמם ולא כדי להרגו. ובהכרח שרק לגבי שבת שייך פטור של 'אינו מתכון' כי 'מלאכת מחשבת אסרה תורה', אך בכל איסורי התורה לא שייך פטור זה.

שביעות רצון: עוד טענו (נ.ש.) 'אינו מתכון' הוא רק כאשר תוך כדי פעולה אחת (גרירת ספסל) נוצר בדרך אגב פעולה נוספת (חריץ בקרקע). אך הכהן העולה למטוס דעתו ורצונו לנסוע לכל מקום שמטוס זה נוסע, ואין כאן שני פעולות נפרדות להחשיב את הפעולה הנוצרת מאליה כדין 'אין מתכון' או 'חוסר רצון'.

וְקִדְשָׁתוֹ: וביותר יש לתמוה הרי שעת האיסור הוא לא בעלייה למטוס, אלא בשעה שהמטוס עובר מעל הבית קברות, ובאותה שעה אי אפשר לומר שהכהן לא רוצה להמשיך לנסוע, ומה בכך שבסך הכל הוא רוצה לנסוע מנתב"ג לנקודת היעד בחו"ל? (וכבר נגע בנקודות אלו בקונטרס הנפלא של הרב קובר). עוד יתכן שמצות וְקִדְשָׁתוֹ (ויקרא כא ח) מחייב לא להיכנס למצב של טומאה, אף שאינו מתכון.

טענה נוספת מעלה הרב חיים שטיינברג שליט"א, כל העולה למטוס דעתו לנסוע להיכן שהטייס יקח אותו, והרי זה כמוסר ומבטל את דעתו בפני דעת הטייס, כמו אדם שעולה על אוטובוס ודעתו לנסוע היכן שהנהג נוסע, שברור מסברא שלא שייך לדון בכל זה דין של 'אין מתכון' וכן לא שייך לדון כאן דין אונס, שהכל מוגדר כרצון גמור של הנוסע, בעצם מה שעלה לנסיעה קיבל על עצמו את כל תוצאות הנסיעה.

4. המכריעים

ודאי: סברא מכרעת טען הרב ראובן נתן נטע לוי שליט"א, שבאמת נדון זה תלוי במציאות. אם ברור לכהן שטיסה זו תעבור בוודאי מעל מעל בית הקברות, אין צד בעולם להחשיב את עלייתו למטוס 'אינו מתכוון', כי הטומאה הוא בכלל המעשה עצמו ובשורת הדין אנו מחשיבים שרוצה להיטמא. דוגמת המבואר בשו"ע אם מת אדם בבית שהכהן ישן שם, צריך להעירו ולהוציאו. ולא שייך להתיר מדין 'אינו מתכון' שעיקר רצונו הוא לישון בבית, ואין לו ענין להיטמא.

צד רחוק: מאידך אם יש רק צד רחוק לטומאה זו, וקרוב לודאי שהמטוס לא יעבור מעל בית הקברות, ובדיעבד נודע לו שאכן המטוס עבר מעל בית הקברות, ברור שיש להתיר מדין 'אינו מתכוון', כיון שהמטרה והיעד של הכהן לא היה לעבור מעל בית הקברות, ולדרכו הוא הולך ואין לו עניין להיטמא.

ספק: אבל כאשר הכהן מסופק אם המטוס יעבור מעל בית הקברות, אז יש לפלפל ולתלותו במחלוקת הפוסקים בדין 'פסיק רישא לשעבר', כלפי כיסוי כלי שספק אם יש בתוכו זבובים, ולמפרע איגלאי שהיה שם זבובים. כלומר אילו נודע לו מאתמול ודאי שהיה נחשב רצון מדין 'פסיק רישא' אך כיון שאז לא היה ידוע מותר, או דלמא למפרע התברר שכבר באותה שעה עבר איסור. וגם כאן תלוי בנדון זה, כי ברגע שהטייס החליט לעבור מעל בית הקברות נהפך להיות ניחא ליה לכהן להיטמא, כי הרי אין לו דרך אחרת להגיע ליעד בלי להיטמא, אך רצון זה נולד אצל הכהן אחרי שכבר אירע הטומאה, נמצא שנדון זה תלוי באשלי רברבי.

תגובה על דברי הרב ראובן לוי: מאת הרב עמרם לינדר שליט"א ראש כולל רמת בית שמש, העולה למטוס שבודאי יכנס לבית הקברות, הרי הוא בודאי כנכנס לבית הקברות. אמנם מה שטען הרב ראובן לוי שליט"א שאם עלה על דעת שהמטוס לא עובר מעל בית הקברות, והטייס שינה ועבר מעל בית הקברות נחשב אינו מתכון. אינו מסתבר לי כלל כי באמת לא נקרא זה 'אינו מתכוין' אלא נקרא 'אנוס' ולא שייך לכאן 'מתכוין' ו'אינו מתכוין' שהרי בין אם יכוין ובין אם לא יכוין הרי הוא נטמא בעל כרחו, ופטור משום 'אנוס' (ולא משום אינו מתכוין), ומה שנטמא הרי הוא מציאות שאיננה תלויה בו, ולא שייך כלל פטור מתכוין גבי טומאה, רק גבי מעשה כשעושה מעשה מסוים ופועל יוצא לדבר אחר, אבל העולה למטוס על דעת שהמטוס יעבור מעל בית הקברות שלא ברצונו, הרי הוא כנכנס לבית הקברות להוציא אבידתו ואינו רוצה להיטמאות.

הערות מבני החבורה

רוח רעה במטוס

כתב הרמ"א בשם המהרי"ל שמאוד מקפידים לא להיכנס לבית אחרי הלוויה, או אחרי שהיה בבית הקברות, בלי נטילת ידים מפני רוח רעה השורה על האדם.

ויש לדון האם כל נוסעי המטוס שחולף מעל בית הקברות, צריכים ליטול נטילת ידים ג' פעמים משום רוח רעה כדין השוהה באהל המת, דכאשר המטוס נמצא מעל הקבר ומאהיל על המת, הרי זה כנוגע בטומאה, ואינו דומה לעומד ליד הקבר חוץ לד' אמות שלא צריך נטילת ידים (ח.פ.). או דלמא יש להקל כיון שזה חוץ לד' אמות. עוד יש לדון בזה, האם כלפי 'רוח רעה' אהל זרוק שמה אהל או לא.

נדון זה קיים גם במטוס שיש מת בתא המטען האם הנוסעים הנמצאים בקומה העליונה צריכים ליטול ידים כדין השוהה באהל המת. גם בבתי החולים שמצוי שם מתים, לא ראינו שכל היוצאים מבית החולים נוטלים ידים.

ועיין במה שכתב הג"ר מנשה קליין זצ"ל (שו"ת משנה הלכות חלק ו' סימן רז), שבאמת מצד הדין צריך ליטול ידים כאשר יוצאים מבית החולים שודאי יש שם מת, ככל היוצא מאהל המת שחייב בנטילת ידים. אמנם מנהג העולם שלא ליטול ידים, ויש ללמד זכות על הכלל כולו, דעיקר חיוב נטילת ידים המבואר במדרש הוא למתעסקים במת, להבריה הרוחות השוכנות על הידים. ובמע"י מאמר שפתי רננות (פרק י"ט) הוסיף משום רמז כי ידינו לא שפכו את הדם הזה לומר שלא מנענו ממנו צרכיו ובקורו בעת חליו וי"א פסוק כפר לעמך ישראל. וכל זה שייך במת ידוע, אך בבית חולים אין ידוע לו ממת מסוים, ואינו הולך להתעסק עם המת כנראה דאין לו חיוב נטילת ידים, בפרט שכולנו טמאי מתים. ❖

5. חובת בירור

והעיר הרב נפתלי שונברג שליט"א, למה שייסד הג"ר נתן קופשיץ שליט"א (לשיטתו בהרבה תחומי התורה, בכתמים, ועוד) אחרי כל הפלפולים חייב הכהן לברר לפני כל טיסה, לשאול אצל החברה, ולברר דעת המומחים, האם הטיסה שלו תעבור מעל בית הקברות. ואם יכול לברר ומעלים עין מהמציאות בטענה שלא צריך לברר, או שאינו רוצה לברר כדי שלא להפסיד את דמי כרטיס הטיסה, או שאין לו סבלנות להתעכב ולחפש טיסה אחרת, אין זה בכלל ההיתר של הט"ז בספק פסיק רישא, ואין כאן היתר של אינו מתכוון, ודינו כמכניס עצמו לספק איסור.

וידוע מה שדנו האחרונים בראיות שונות מהגמ' וראשונים לכאן ולכאן האם דין ספק טומאה ברשות הרבים מועיל לעניין האיסור של הכהן להיטמא למת (עיין בספר טעם ודעת ביה"ל רפ"י עמ' ר"ח וסוף פי"ד עמ' רע"ו ובסוף ספר ברכת האהל עמוד ת"ס שהביאו המו"מ בזה) כלומר האם מותר לכהן לכתחילה להיכנס לספק טומאה ברשות הרבים, דכיון שטהור אין בו איסור. או דלמא ספק הטומאה אוסרת, מדין ספק דאוריתא לחומרא. נמצא שאף מצב מסופק יתכן שהוא בכלל האיסור.

מאיך שמעתי מהג"ר אשר זעליג וויס שליט"א שאין חובת בירור, וכל הבלגן שעושים מסביב לנושא אינו נכון. אדרבה טוב יותר להשאיר את זה במצב מסופק, ואז משורת הדין מותר לכהנים לטוס, מדין ספק טומאה ברשות הרבים טהור, ובפרט שיש צירופים נוספים להתיר במקום ספק. וכל האיסור של החזו"א וסיעתו נאמר רק באופן ודאי ומוחלט.

סיכום הגיליון:

6. דינים העולים

אסור לכהן לנסוע ברכב בכביש חוצה קברי ישראל. וראוי להחמיר ולהמנע מנסיעה גם כאשר הכביש חוצה קברי עכו"ם. בהרבה כבישים נעשו פתרונות כדין, ויש כבישים בעייתיים.

יש לדון האם כל נוסעי המטוס שנוסע מעל בית הקברות או שיש מת בתא המטען צריכים ליטול נטילת ידים ג' פעמים כדין השוהה באהל המת, או דלמא יש להקל כיון שזה חוץ לד' אמות.
יש שחידשו להתיר טיסה מעל בית הקברות מדין 'אינו מתכוון'. יש שחלקו בתוקף שלא פגע ולא נגע לאינו מתכון. ויש מחלקים שאם זה ודאי חשיב רצון, ואם זה צד רחוק חשיב אינו מתכון. ובספק תלוי במחלוקת הפוסקים בדיון פסיק רישא לשעבר. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא;

בהן בבית חולים – גיטין דף ח:

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.
וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

הגיליון מוקדש
לזכות מרת
סימא שרה
גיצה בת צירל
הניא תחי'
להצלחה בכל
הענינים

יישר כח
מעומק הלב
להרב נפתלי
שונברג
שליט"א על
הסיוע הרב
בבירור
הנושא.

עומק הפשט

גליון נושא:

בס"ד, יום ג' פרשת בהעלותך י"ב סיון תשע"ז
מסכת גיטין דף ח:

דיונים אקטואליים בסוגיות הנלמדות, לעורר לב
המעייין, ואין לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

'כהן בבית חולים'

פנינים

תינוק כהן

נחלקו גדולי הדור, באשת כהן שילדה זכר בבית חולים, האם צריך להזדרז להוציא את התינוק משם. כי בהוצאת התינוק מהתינוקיה מטמאים אותו בידים.

הגרשז"א זצ"ל (שולחן שלמה ס"ק א') – "מכיון שרוב הפוסקים הכריעו שטומאה העוברת מחדר לחדר היא דאורייתא, ובבתי חולים של יהודים במקומות שיש שם תמיד אברים, נמצא שבפתיחת הדלת וכן בהבאת התינוק להנקה מטמאים אותו בידים. הלכך אם אפשר ואין כל התנגדות מצד הרופא, יש לקחת את התינוק הביתה כעבור עשרים וארבע שעות".

בצל החכמה (ח"ג סי' ק"ב אות י"א) – "אשת כהן שילדה זכר אף אם יש שם באהל מת ישראל בר מינן, אין צריך להוציא את התינוק משם, שאפילו אביו אינו מצוה להפרישו כשהוא עדיין קטן".

משנה הלכות (ח"ו סי' ר"ז) – "גם על הילד אם הוא זכר צריך להוציאו משם כל שאין בו פקוח נפש".

הגר"י נויבירט זצ"ל (מוריה שנה כ"א גליון ה' עמ' צ"ג, עי' חינוך הבנים למצוות הע' ק"נ) – "אם אשת כהן הולידה בן בבית חולים כזה שיש טומאת מת (כגון אברי מת) צריכה, אם אין התנגדות רפואית, לקחת את התינוק משם ברגע שהמצב הרפואי מאפשר זאת".

חוט שני (שבת ח"ד עמ' רצ"א ד"ה וכן, "וילדה במקום שיש בו מת - בהיתר, שאח"כ אין צריך למהר להוציא את התינוק משם, [כל זמן שאין חשש של טומאה חדשה]. וה"ה כל ילד עד י"ג שנה שהוא כהן שהגיע לבית חולים לפיקוח נפש... מ"מ מחמת החשש שפותחים וסוגרים את הפתחים הרי גורמים למי שפותח או סוגר את הדלתות לחדש טומאה חדשה על התינוק הכהן").

ושמעתי בשם **הג"ר דוד הכהן מונק שליט"א** (א.פ.) שלמעשה מותר להישאר יומיים כדרך שבית החולים מקציב עבור כל יולדת, אך לא לעשות פרוטקציה להישאר עוד יום.

ועיין עוד בספר **חלקת יעקב** (ח"א סי' כ"ח), **נשמת אברהם** (ח"א סי' שמ"ג אות ב', ח"ב סי' שע"א אות א'). ❖

דין 'אהל זרוק'

נחלקו בברייתא (גיטין ח: עירובין ל: נזיר נה. חגיגה כה.) האם 'אהל זרוק' נחשב כאהל החוצץ בפני הטומאה, או לא.

הנידונים הקודמים בדין 'אהל זרוק' כלפי טומאת כהנים היו בענייני 'טיסת כהנים מעל קברים' (גיליון 112), 'ארונות קבורה במטוס' (גיליון 113), 'כביש חוצה קברים' (גיליון 114).

בגיליון זה של 'כהן בבית חולים' נברר עניין נוסף, שנדון שנים רבות בין פוסקי זמננו, ונוגע בהכרח מידי יום לציבור הכהנים, האם מותר לכהן להיכנס לתחומי בית החולים? והאם מצות 'ביקור חולים' בבית חולים יכולה להתקיים על ידי כהן? כפי שהאריכו בזה בספר מצוות ביקור חולים (להרב פרבשטיין, סוף הספר סימן מה), והגר"ע יוסף זצ"ל (הובא בספר מעין אומר חלק ז' פרק ה').

האם כהן רשאי להתלוות לאשתו בזמן הלידה, והאם אפשר להוכיח מהמנהג שהבעל נוסע עם אשתו לבית חולים בשבת, בשביל ליווי ותמיכה נפשית? מה הדין בניתוח שיותר זול או יותר מוצלח בבית חולים, אך אינו כרוך בפיקוח נפש?

השלכות ישירות לנדון; האם מותר לכהן ללמוד רפואה? עיין באריכות בקובץ הדרום (גיליון 14 אלול תשכ"א עמוד 19), ובספר כל בו אבלות (פרק ו). האם מותר לכהן לעבוד בבית החולים? כמבואר בחוברת בשבילי הרפואה צאנז (מנ"א תש"מ עמ' קלח). ועיין עוד בספר לב אברהם (לר"א סופר אברהם פרק מא), ובדברי הגר"ר לוי יצחק הלפרין שליט"א (הלכה ורפואה חלק ג' עמוד קסז), שהאריכו בכל פרטי כניסת כהן לבית החולים (להתרפאות, לרפאות, לבקר חולים, ללידה, וכדומה).

1. מעשים בכל יום

בזמננו הבעיה הולכת ומחריפה; עם התפתחות בתי החולים, ריבוי מספר המיטות, הוספת מרפאות ומעבדות שונות וכד' בתוך תחומי בתי החולים. המרכזים הרפואיים כיום כוללים מגדלי אשפוז רבי קומות, עם גשרים רחבים ומנהרות ארוכות שמסתעפות מתחת לאדמה לכל עבר, מערכות צנרת רחבות במיוחד של מים, ביוב, חשמל, העברת כביסה, תרופות, מבחנות וכד', כך שהנושא נעשה מורכב ביותר כאשר כל הבניינים והאגפים מתחברים להיות אהל אחד!

בשעת בניית והרחבת בית חולים בארץ ובחו"ל יש לתת את הדעת לחלק הטכני, ליישום תנאי ההלכה הנדרשים בכדי לחלק בין האגפים וליצור בידוד לטומאת מת, דבר זה מצריך תכנון מראש של - חדר המתים, מכון פתולוגי, בנק אברים, וכדו', והתקנת דלתות כפולות בכניסה למקומות אלו. (חומר רב ערך, מופיע באנציקלופדיה הלכתית-רפואית, כרך א' ערך בית-חולים).

2. דין בתי החולים

אהל: בבית החולים עלולים להימצא מתים, איברים מן החי או נפלים, וכן רביעית דם מהמת שמטמא באהל, ופעמים נשאר זמן רב בחדר ניתוח, ואם נספג הדם בסדין יתכן שישאר יום שלם במכבסה שבבית החולים. כעת מתפשטת הטומאה לכל חלקי בית החולים, דרך פתחים שיש בהם פותח טפח, כמו דלת או חלון פתוחים בשיעור טפח (לחומר; משמונה ס"מ ומעלה).

סוף טומאה לצאת: כמו כן יש דין של 'סוף טומאה לצאת', כלומר שכל מקום שהנפטר עתיד לעבור דרכו, חלים עליו דיני טומאה, מרגע הפטירה עד שיעבור שם בפועל (ונחלקו הראשונים האם דין זה מהלכה למשה מסיני או רק מדרבנן). וממילא הטומאה עלולה להתפשט גם כשהמת סגור בחדרו ונמצא בבידוד מלא.

רוב גויים: בית חולים הנמצא בעיר שרוב המתים הם עכו"ם (כמו רוב בתי החולים בחוץ לארץ, או בארץ באזורים הערביים), הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאם אכן הרוב נכרים, יש להקל לכהנים להתאשפז שם, ואפילו להיכנס לצורך ביקור חולים. שכן נפסק בשו"ע (יו"ד שעב ב) כדעת רוב הפוסקים שמת עכו"ם אינו מטמא באוהל. ואף שכתב הרמ"א (יו"ד שע"ב, ב') במת עובד כוכבים "נכון להחמיר", מ"מ לצורך חולה מותר.

והוסיף בספר שערים המצויינים בהלכה (סימן רב ס"ק ט"ו) שיש להקל בעכו"ם בדין של 'סוף טומאה לצאת'. ויתכן שיש לצרף לענין זה את שיטת תשובת רדב"ז (חלק א' סימן תעו וכן הובא צד זה בתרומת הדשן (סימן כד הביאו הבית יוסף סימן שע"א) שכהן אינו מוזהר על 'סוף טומאה לצאת' יחד עם שיטת היראים (סימן שיא הובא בהגהות מימוניות אבל פרק ג' הלכה ג') שכהן אינו מוזהר על טומאת עכו"ם (א.ז.).

הוראות מהגאון הגדול ר"ש וואזנר שליט"א בעניין כניסת כהנים לבתי חולים:

בס"ד, ג' שבט תשס"ב

במענה לפניותכם אתכבד למסור בשם הגאון הרב וואזנר שליט"א את
הדברים הבאים:

א. אסור לכהן להכנס לבי"ח שיש בו טומאת כהנים או ספק טומאת
כהנים לעשיית בדיקה או ניתוח, אם ההמנעות מעשייתן אינה קשורה
בפיקוח נפש.

ב. מותר לכהן להכנס לבי"ח הנ"ל לעשות בדיקה או ניתוח אם
ההמנעות מעשייתן קשורה בפיקוח נפש ואין אפשרות כלל לעשותן במקום
אחר.

ג. אסור לכהן להכנס לבי"ח הנ"ל לבקר קרובים או לעזר רפואי אם אין
הדבר קשור בפיקוח נפש.

ד. מותר לכהן להכנס לבי"ח הנ"ל לעזר רפואי הקשור בפיקוח נפש אם
אין אפשרות שהדבר יעשה ע"י אדם אחר שאינו כהן.

ה. מותר לכהן להכנס לבי"ח הנ"ל לבקר קרוב שהוא חולה מסוכן אם
יתכן שהביקור יגרום שתתישב דעתו של החולה ויאריכו חייו.

אנו מאשרים שאכן הדברים האמורים לעיל הם נכונים בשם הרב
שליט"א וכן יש לנהוג למעשה.

שלמה זלמן אולמן

בית ההוראה זכרון מאיר

מוסף שבת קודש עמוד מס 55 תשס"ב 29 - חג הפסח יתד נאמן הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הערה: יש לתמוה; מה בכך שיש הרבה גויים, הרי כלפי טומאת אהל כל הגויים כמאן דליתא, וצריך רק לדון האם שכיח מת ישראל שם, ואם מצוי שם מת ישראל מדוע לא נחוש אליו כמו ברוב ישראל. הגע עצמך בית חולים קטן של רוב ישראל אסור, ובית חולים ענק של רוב עכו"ם עם אותה כמות של ישראל המצוים שם תמיד מותר? (ד.כ.). עוד הקשה הג"ר שרגא פיול הכהן שליט"א (בעל בדי השלחן) שאין כאן כל דפריש, כיון שזה קבוע, שכל מת קבוע במקומו.

רוב ישראל: אכן בבית חולים הנמצא בעיר שרוב המתים הם יהודים (כמו רוב בתי החולים בארץ ישראל), כהן שרוצה להיכנס ולשהות בבית החולים, צריך לבדוק שהוא לא נכשל כעת באיסור להיטמא למתים.

3. ספק טומאה

ספק: כשהמצב מסופק, מביאים תלמידי הגרי"ש אלישיב זצ"ל בשמו, שמעיקר הדין כל עוד לא ידוע בוודאי שיש שם מת יהודי, יש כמה סניפים להקל לכהן להיכנס לבית החולים, כגון לצורך עבודה, או בקור חולים, וכל שכן לצורך אשפוז וטיפול רפואי. יסוד ההיתר מבוסס על כך שלדעת הרבה פוסקים הכהן אינו מוזהר על 'ספק טומאה ברשות הרבים'. ועוד שהסטטיסטיקה אינה מהווה פרמטר לקביעת ההלכה, וכל זמן שהטומאה מסופקת ההיתר בתוקפו.

גם הגרש"ז אורבאך זצ"ל נוטה להתיר במקום ספק, כמבואר בשו"ת מנחת שלמה (תנינא סימן ק אות ח) שצייד מתחילה לאסור על פי דברי המרחשת (ח"א סימן ב אות ג' ס"ק יז בהגה"ה) שאע"פ שספק טומאה ברה"ר טהור, מ"מ כהן הנכנס שם עובר על לאו דלא יבא מספק, אף שאינו נטמא. אך שוב הביא משו"ת תשורת שי (סימן תקנט) להתיר מכמה טעמים וספקות, שיש להעמיד את החולים בחזקת חיים, וגם יש לסמוך על הסוברים דסוף טומאה לצאת הוי רק מדרבנן, וכן יש סוברים שטומאה העוברת מחדר לחדר היא רק מדרבנן, ועל כן מותר לכהן להיכנס לבית החולים לבקר חולה אף שאינו יכול לברר אם יש שם מת.

מאידך יש חולקים שאסור מספק, כמבואר במכתב המצו"ב מאת הג"ר שלמה זלמן אולמן שליט"א בית ההוראה זכרון מאיר בראשות הגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל, במיוחד לאור העובדה שלא ימלט שלא יהיה טומאה כל שהיא בבית החולים. ויש פוסקים שאסור לכהן להכנס למצב מסופק של טומאה, ומאן ימר שבית חולים נחשב 'רשות הרבים' להחיל עליו את הכלל של ספק טומאה ברשות הרבים טהור.

4. קרוב לודאי טומאה

קמפוס ענק: בעיה מיוחדת קיימת בבתי חולים גדולים, שבהם קרוב לוודאי שיש בכל עת מתים יהודים, או איברים מן החי של יהודים, המצויים במכונים פתולוגיים ובמעבדות שונות, וכן בתי-חולים המחוברים לבית-ספר לרפואה.

שאלת חכם: יודעי דבר קובעים, שיש הבדלים הלכתיים ניכרים בין מרכזי הרפואה השונים, ולכן יש לעשות שאלת חכם בכל מקרה לגופו, לדעת באיזה בית חולים מותר להיכנס, ולכמה זמן, והאם הצורך הספציפי מצדיק את הביקור בבית החולים. זה לא דבר חכם שכהן יהיה רופא, כי לא שייך במציאות שלא יארע טומאה ודאית בכל שעות המשמרת, בבחינת לשון המדרש (פסיקתא זוטרתא שמות ה ב) 'מה לכהן בבית הקברות'.

תוקף האיסור: במכתב השאלה של הרב דוד ראזענבערג שליט"א (שו"ת משנה הלכות חלק ו סימן רז) מביא בשם הגה"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל שאסור לכהן לבקר חולה בבית חולים. והשיב לו הג"ר מנשה קליין זצ"ל (שו"ת משנה הלכות חלק ו סימן רז) זה רבות בשנים שגם אני הקטן מורה לאסור על הכהן להיכנס לבית החולים וכן כתבתי בכמה תשובות, ואסור אפילו שהכהן חולה קצת וצריך להיכנס לבדיקות, כל שאין בו סכנה. וגם כהן שאשתו ילדה לא יכנס. וגם את התינוק הקטן אסור לטמא, וצריך להוציאו כל זמן שאין פיקוח נפש.

וכל מה שהתיר בשו"ת תשורת ש"י (סימן תקנ"ט) זה רק בזמנם שהטומאה לא היתה ודאית, אך כיום כמעט אין זה במציאות שיתברר לכהן שאין בבית החולים טומאת מת, איברים, ונפלים, ואף שלא פרסמתי את דעתי, כי הנח להם לישראל, ומוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים, ואין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, אך שומר נפשו ירחק מהם.

הכרעה מקורית מציין הג"ר אליהו כהן שליט"א (מח"ס מעדני המלך) ששמע (טבת תשע"ה) בשם הגר"ש הכהן קוק שליט"א (רבה של רחובות) שדרכו להורות להקל להיכנס לבית החולים קפלן רק בלילות שאז בדרך כלל אין הפלות ואיברים מן החי.

שנת תרע"ב: הפולמוס התעורר כבר לפני 100 שנה, כמסופר בשו"ת גנזי יוסף (סימן קכה, להגר"י הכהן שווארץ), בהיותי מאושפז בבית החולים בוויען בשנת תרע"ב נסתפקתי האם מותר לי לשהות שם, שלחתי את שאלתי לכמה מגדולי הדור, והשיבני הג"ר שלמה ענגיל זצ"ל (שו"ת ח"ג סימן כו) באריכות. ובגליון וילקט יוסף (חלק יד סימן עד) הובא תשובות גאוניו נוספים, וציין עוד לשו"ת דודאי השדה (סימן ק).

פתרונות

5. הודעה לציבור

שלטי אזהרה: מוטל על הנהלת בית החולים למעט באיסורי טומאת-כהן עד כמה שאפשר, במספר אמצעים: א. הצבת שלטי אזהרה בכניסה הראשית לבית החולים: "הכניסה לכהנים אסורה", כל אימת שיש מת בבית החולים. בשנים האחרונות השתפר המצב, שמיד ברגע קביעת המוות על ידי הרופא במחלקה, באופן אוטומטי עולה הכיתוב על 'מסך דיגיטלי' בכניסה לבניין, 'הכניסה לכהנים אסורה' (זה לא פתרון מושלם, כי קביעת מוות על ידי רופא עלולה להשתהות עד חצי שעה).

זה מועיל רק למנוע את כניסת הכהנים הנמצאים מחוץ לבית החולים. אבל לא לאלו שכבר נמצאים בפנים, ואינם יודעים על פטירת המת. כמו כן הודעה זו לא מופיעה כאשר נקטע איבר מן החי בחדר ניתוח, או כאשר יש אשה שעומדת לפני לידת נפל (המטמא מרגע פתיחת הקבר, בתנאי שכבר עברו על הנפל ארבעים יום משעת העיבור), למרות שגם אלו מטמאים באהל. כך גם אין שלט כשיש גוסס, למרות שזה דין ברור שהגוסס מטמא. מנהלי בית החולים לא רוצים לתלות שלט בחוץ על כל דבר קטן, שאם כאן השלט יהיה תלוי בכל שעות היום...

6. הפרדה

דלתות כפולות: בכניסה למחלקות מסוימות מותקנות דלתות כפולות (או דלת מסתובבת בעלת שלוש כנפיים), הבנויות בצורה שלעולם לא ייווצר פתח פתוח, גם כשעוברים דרכם. פתרון זה נעשה לראשונה בבית החולים 'הדסה עין כרם', לצורך הפרדתו מ'בית הספר לרפואה'.

זהו פתרון להפרדת חדרי מתים, או מכונים פתולוגיים ומעבדות שונות שבהם מוחזקים חלקים מן המת, מיתר חלקי בית החולים, או הפרדה בין בית-ספר לרפואה, שבו יש גופות של מתים

בקביעות, לבין בית החולים, אך אין זה פתרון מספיק לטומאה בתוך חדרי אשפוז. וכן זה מועיל רק לסלק את החיבור בין אגפי בית החולים, אך אין זה פתרון לדין של 'סוף טומאה לצאת', שנצרך לכך יציאה נפרדת לטומאה.

יודעי דבר מציינים, שרק הדלתות עשויים מחומר שאינו מקבל טומאה, אבל הצירים עשויים מברזל שמקבל טומאה. ומכל מקום הדלתות חוצצות בפני הטומאה שכן הפוסקים נוקטים להלכה כדעת הש"ך שדלת המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה אפילו כולו ממתכת. אך אותם כהנים שנוהגים סלסול בעצמם להחמיר כשיטת ה"ט"ז, שמחובר לקרקע אינו מבטל דין קבלת טומאה מהמתכת, נמצא שדלתות אלו בעלי צירים של מתכת אינם חוצצות בפני הטומאה.

7. חדרי אשפוז

מה לעשות? עיקר הבעיה הוא במה שמצוי במרחבי המרכז הרפואי איברים מן המת, איברים מן החי, ונפלים, המצויים בחדרי נתוח, בחדרי לידה, ובמעבדות שונות. וכן נפטרים בתוך חדרי האשפוז עד להוצאתם לחדרי המתים שמחוץ לבנין בית החולים.

יש פתרון חלקי, להקיף את הנפטר במחיצות ניידות ומתקפלות, או בבידודו על ידי אוהל מתקפל מעל המת. זה מונע את דין טומאת אהל, אך אינו מונע את הדין של 'סוף טומאה לצאת'.

ארון הפלא: בכדי למנוע את הטומאה בבתי החולים מכח הדין של 'סוף טומאה לצאת' מציע הג"ר לוי יצחק הלפרין שליט"א (בספרו **טהרת פתחים**, בהוצאת 'מכון מדעי טכנולוגי לבעיות הלכה', תשל"ט חלק א' שם נתבארו פרטי הדרישות ההלכתיות) לבודד את הטומאה על ידי ארון מיוחד.

וכך יעשו; ארון ועגלה מיוחדים לקליטת המת ולהוצאתו מבית-החולים לחדר המתים, הארון יהיה גדול 40 סאה כדין "כלי הבא במידה", מחומר שאינו מקבל טומאה. מורכב על גלגלים, גם הם עשויים מחומר שאינו מקבל טומאה. סגור לגמרי מכל צד, עם שתי דלתות, אחת מלמעלה להכנסת המת או האיברים, ואחת מלמטה בתחתית הארון, להוצאת הטומאה מהארון אך ורק בחדר המתים.

החלל שבין תחתית הארון והרצפה יהיה דווקא פחות מטפח, ולעומת זאת יהיה ודאי בתוך הארון גובה של טפח בין המת למכסה של הארון. העברת המת או האיברים מבית החולים תהיה על ידי ארון זה בלבד, והוצאת הארון מבית החולים תהיה דווקא דרך גרירה על ידי הגלגלים, ולא על ידי הרמת הארון מעל הרצפה. את הארון יעבירו דרך פרזודור מיוחד שלא יעמוד לשימוש הציבור כלל.

בהכנסה לארון זה יש פתרון מוחלט לבידוד חלקי המת, שלא יהיה איסור טומאת כהנים בבית החולים, גם עבור הנמצאים בתוכו.

חשוב לציין שהרבה מגדולי ישראל התנגדו לפתרון זה מכמה וכמה סיבות הלכתיות. הגר"י וייס זצ"ל (בספרו **שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' קלח**), נטה להסכים, אך למעשה לא הסכים לעשות כן לכתחילה, מחשש שלא יקוימו כל התנאים והדרישות ההלכתיות על ידי בית החולים. הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (בספר הזכרון להגר"י אברמסקי, עמ' רפג-רצח, תשל"ז, וכן בשו"ת מנחת שלמה, סי' עב) לא הסכים לדעתו מכמה טעמים. מאידך הגר"ע יוסף זצ"ל התיר זאת, וכתב על כך מכתב הסכמה להרב הלפרין (טהרת פתחים עמוד 19).

8. רעיון מהפכני

הבית והעליה: רעיון מקורי וגאוני העלה הג"ר מנחם מנדל שפרן שליט"א, ומטו בבי מדרשא שהסכים לכך הגר"ש אלישיב זצ"ל, פתרון פרקטי לבידוד טומאת המת, שיבנו מדף מתחת לתקרה של מסדרון בית החולים לכל רוחב המסדרון. המדף צריך להיות במרחק ג' טפחים מהתקרה ובמקביל לה. כך ייווצר מעין "בוידם", היינו עליה. לכל אורך המדף יש לפתוח סדק ברוחב הפחות מטפח, כך שהטומאה "תיכלא" בעליה ולא תתפשט ממנה לבנין עצמו.

יסוד ההצעה מבוסס על המשנה (אהלות פרק י' משנה א') של בית ועליה על גביו, ותקרת הבית סדוקה לכל אורכה. ותלוי במחלוקת הרא"ש והמהר"ם מרוטנברג (שם). ועיין שם בפירוש המשנה אחרונה, ובשו"ע (יו"ד שעא ב).

יש שכתבו לדחות פתרון זה, וכן הורה הגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל שאינו מועיל ומכמה סיבות; 1. "בוידם" אינו מוגדר כעליה, ואין זה נחשב כמו בית ועליה כהלכה. 2. לא מספיק סדק בתקרה אלא צריך גם סדק בקיר. 3. סדק שבתקרה אינו מציל מפני הטומאה, שאין כאן פתח שדרכו עוברת הטומאה החוצה, ואין כאן הפסק כלפי 'סוף טומאה לצאת'. 4. שיטת רוב הראשונים שמכח דין לבוד הטומאה עוברת מתחת לסדק, לצד השני של הבית, ואדרבה כל הבית טמא ורק העליה שעל גביו טהורה, וכל שפתוח למסדרון הטומאה מתפשטת לשם מדאוריתא כמו בבית עצמו.

לידה

9. דעת המתירים

לצורך לידה, מורים רוב פוסקי זמננו שליט"א שנחשב צורך מוצדק לבעל להיות עם אשתו, כמו שנוהגים שהבעל נוסע עם האשה בשבת ליתובי דעתה. בפרט בשבת שיש הרבה שאלות דחופות שהאשה לא תוכל להכריע לבד, וצריכה בדחיפות את בעלה שיכריע ב'זמן אמת'.

תוקף ההיתר הוא רק לזמן שנצרך באמת שהבעל ישהה בבית חולים לתמוך ולסייע בכל הליכי הלידה, אך כעבור זמן ניכר מהלידה אין היתר. אם האמא מגיעה, או תומכת לידה מומחית השוהים במשך כל זמן הלידה אין היתר לבעל לשהות אז בבית חולים.

חידוש נפלא שמעתי בשם הגר"נ קרליץ שליט"א, שאין לבעל 'לברוח' מיד אחרי הלידה, למרות שהודיעו בבירור שיש כעת מת בבית החולים והכהן נטמא בטומאה דאוריתא, בכל זאת ימתין עד שיכול להיכנס ולומר 'מזל טוב' ליולדת, ורק אז יצא מהר מבית החולים. והסביר שתהליך הלידה קשה מאוד ליולדת (כמו שאמרו בגמ' נדה דף ט. אבריה מתפרקין), וגם זה הוא בכלל יתובי דעתה, שהבעל אינו בורח ועוזבה לנפשה, עד שרואה שהכל בסדר, ורק אז עוזב את המקום בזריזות!

10. דעת האוסרים

מאיךך כותב הגרב"צ קוק שליט"א בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל (ציוני הלכה אבלות פרק י'), שכיום אין צורך אמיתי לאשה שבעלה ישהה לצידה בשעת הלידה, ואין כאן יתובי דעתא, הצוות הרפואי שעובד בבית חולים אחראי ועושה את כל מה שצריך. אשה המפחדת, מבלבלת את הראש! צורך פסיכולוגי של האשה, אינו מתיר לבעל הכהן להיכנס לבית חולים שמוחזק שיש שם טומאה.

לשיטתו; הוסיף והורה הגרי"ש אלישיב, אין לחלל שבת כדי להתלוות ליולדת, מפני שאין בזה צורך ליתובי דעתא. בנהג נכרי - אפשר להתיר למלווה אחד. אבל מה שכיום באים גם הבעל וגם האמא, זה ללא צורך כלל.

וכל מה שכתב החזון איש (קובץ אגרות קמ"א) "על דבר הנסיעה עם היולדת בשבת מזרז אני שיסעו עמה". זה רק בעבר שהיה סכנה, או אפילו בזמננו כשיש מלחמה שמא יהיה אזעקה בדרך. אבל בזמנים רגילים בארץ ישראל אין בזה יתובי דעתא, שאין לה ממה לפחד בכלל. בדרום אפריקה, יתכן ששם אין לה יתובי דעתא כשתיסע לבדה.

וגם הגר"ח קניבסקי שליט"א אמר שאי אפשר ללמוד מדברי החזון איש הללו, כי הכל משתנה לפי המציאות והמצב, החזו"א דיבר בימים שהנסיעה מבני ברק לבית החולים בתל אביב היה בהם פחד אמיתי, והיה בזה משום יתובי דעתא.

דין נוסף הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאסור לאשת כהן ללדת בבית חולים שמוחזק בטומאה, ורק בשנים קדמוניות שלא ידעו אם הבן זכר, התיר הרוקח (סי' שס"ו - הובאו דבריו בש"ך יור"ד שע"א א'. ובמג"א שמ"ג, ב' ובמשנ"ב ג') וז"ל "אשת כהן שמעוברת מותרת ליכנס באהל המת דספק ספיקא היא, ספק אם תלד זכר ספק תלד נקבה, ואם תמצא לומר שתלד זכר שמא יהיה נפל". אבל היום אפשר לברר אם זה זכר. ולא מצוי נפלים, בימיהם זה היה לכל הפחות מיעוט המצוי. ולכן אסור לאשת כהן ללדת בבית חולים המוחזק בטומאה.

הערות מבני החבורה

הוצאת תינוק כהן למרפסת

איסור ספיה: נדון מרתק מעלה השואל בשו"ת שבט הלוי (חלק ו' סימן קע"ה), בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, וכן העיר בחוט שני (ח"ד עמ' רצ"א), כלפי אשת כהן שילדה זכר בבית חולים שיש בו טומאה, כאשר הילד בתינוקייה יאסר על כל ישראל לפתוח את דלת התינוקייה, או להוציא את התינוק הכהן משם שלא לצורך האכלתו (דהוי בגדר פיקו"נ), לפי שיתכן דמטמא בכך את התינוק בידים (אם אין שם דלתות כפולות או דלת נוספת סגורה בכניסה למחלקה).

וכן אסור לאמא להוציא את התינוק לחצר או למרפסת כי אז כשהיא מחזירתו אל תחת גג בית החולים הרי היא מטמאתו בידים, משא"כ בעצם שהותו שם אין איסור כיון שאין בזה ספיה בידים. בפרט שיש סוברים שהדין להזהיר גדולים על הקטנים נאמר רק שלא לטמאו בידים, אך אין חיוב להפריש את הקטן משהות באהל המת [ואף שיש לה היתר של פיקו"נ בהחזרתו לבית החולים מכל מקום בהוצאתו מקודם הרי זה בגדר מכניס עצמו לפיקו"נ דאסור שלא לצורך מצוה].

וכן תינוק כהן שהגיע יום המילה באופן שעליו לשוב לאחר המילה לבית החולים לצורך מעקב וכדו' לכאורה ראוי שלא להוציאו משטח בית החולים למקום המילה מהטעם הנ"ל אלא לערוך לו ברית מילה בתוך בית החולים.

איפכא מסתברא: יש שטענו שאדרבה איפכא מסתברא וכל זה אינו נכון, כי אין שום איסור להוציא ולהכניס, כאשר בכל מקרה באותו זמן הוא היה נטמא, ואדרבה עדיף להוציאו ואח"כ להכניס כדי לחסוך בזמן הטומאה לתינוק, ואין שום מעלה במה שמשאירו הרבה זמן בטומאה (ד.כ.).

כמפורש בגמ' (מכות) שאם מזהירים את הכהן לצאת חייב בכל שיעור זמן שיכול ליכנס ולצאת, הרי לנו שעצם השהיה מוגדרת כמעשה, ונמצא שלא מרוויח כלום ב'שב ואל תעשה' (א.פ.). ❖

סיכום הגיליון:

11. דינים העולים

מוטל על הכהן לברר לפני כניסתו לבית החולים שאינו נכשל בטומאת מת. באופן כללי, רצוי שהכהן ימנע ככל האפשר מכניסה לבית החולים.

אם רוב עכו"ם מותר להיכנס. אם רוב ישראל, וספק אם יש מת כעת נחלקו הפוסקים האם מותר להכנס מספק. אבל אם ודאי שיש שם מת אסור. בכל ספק פיקוח נפש מותר להיכנס בכל אופן.

אגפי בית החולים מחוברים לעניין טומאת כהנים באמצעות גשרים מנהרות צינורות ועוד. ויש לכך מספר פתרונות חלקיים; שלט אזהרה לכהנים הנכנסים, דלתות כפולות, ויש אומרים שמועיל גם ארון לבידוד טומאה, ויש שהציעו לעשות 'בוידעם' לצורך בידוד הטומאה.

לצורך לידה, מורים רוב הפוסקים שמותר לבעל לשהות בבית החולים אפילו בטומאה דאורייתא, עד שיראה שהכל בסדר יאמר מזל טוב ליולדת ויצא. כמו שנוהגים שהבעל נוסע עם האשה בשבת לבית החולים.

אבל לדעת הגרי"ש אלישיב אסור לבעל להכנס לבית החולים לצורך הלידה. וכן אסור לו לנסוע בשבת לצורך הלידה. ורק בנהג גוי מותר מלווה אחד. כך גם אסור לאשת כהן ללדת בבית חולים המחזק בטומאה.

נחלקו הפוסקים האם מוטל על אשת כהן שילדה בן זכר, לצאת מבית החולים המוחזק בטומאה במהירות האפשרית עם התינוק שנולד, ויש אומרים שמותר לה להישאר שם כדרך העולם, שכל זה בכלל ההיתר של פיקוח נפש, ואין כאן איסור ספיה. לכל הדעות אסור לה להשאר יותר מהזמן הנצרך.

עוד דנו האם יש לחוש לאיסור ספיה בפתיחת דלת התינוקייה, או בהוצאת התינוק למרפסת, והחזרתו למחלקה. ❖

‘עומק הפשט’

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא;

תיקון טבלים של כל ישראל – גיטין דף כה.

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדריים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.
וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

הגיליון מוקדש
לזכות הרב מרדכי
בן גיטל טובה הי"ו
וזוגתו מרת נעמי
חיה בת טובא
תחי' וכל משפחתם
לבריאות ואריכות
ימים נחת ושמחה
והצלחה בכל
הענינים

ברכת מזל טוב
לאברך המופלג
בתורה ויראה
הרב עקיבא
שרייבר שליט"א
לרגל הולדת הבת
בשעטו"מ.

לזכרון עולם בהיכל ד'

הקובץ מוקדש לעילוי נשמת

רבי משה בן אליעזר זצ"ל

רבי יהושע בן ישכר בעריש זצ"ל

מרת גאלדא בת רבי שלמה צבי ע"ה

מרת זלאטא בת רבי מנחם ע"ה

ת. נ. צ. ב. ה.